

prosvetni delavec

OB DNEVU OZN

Tribuna sveta

Pred sedemindesetimi leti se je končala za človeštvo najbolj nasilna in uničevalna vojna v zgodovini. Njene strahote in izkušnje, kam je privedla človeka v boju proti človeku, sta ustvarila ugodno ozračje za ustanovitev mednarodne organizacije, katere člani naj bi bili trdno odločeni varovati prihodnje rojstvo pred strahotami vojne, mišljena potrditi vero v temeljne človekove pravice, uveljaviti pravico do miru in spoštovanje mednarodnih obveznosti ter zagotoviti družbeni napredek in boljše življenjske razmere v večji svobodi. Dobro od ustanovitve organizacije Zdrženih narodov l. 1945 v San Franciscu pa do danes je bilo polno sprememb, ki nimajo primere v preteklosti. Tudi Zdrženim narodom, ki odsevajo temeljne naloge in interese človeštva, so se spremenili. Njihova moč pa se je kazala prav v sposobnosti, da se prilagajajo novim okoliščinam in učinkovito odzivajo na številne probleme, s katerimi se spopada svet.

Marsikaj se je spremenilo, po glavni cilji svetovne organizacije pa ostajajo nespremenjeni.

Organizacija Zdrženih narodov ni bila zamišljena kot nekaka naddržava, ki bi izdajala zakone. Zagotovila naj bi le mehanizem, s pomočjo katerega bi samostojne države članice sodelovale pri reševanju mednarodnih problemov.

Zdrženi narodi so danes, kljub nekaterim slabostim, vendarle edinstvena tribuna, na kateri predstavniki večine dežel sveta, velikih in majhnih, bogatih in revnih, močnih in šibkih, zagovorniki različnih političnih stališč, družbenih sistemov in kultur svobodno razpravljajo in odločajo o rešitvi številnih mednarodnih vprašanj.

In vendarle: Zdrženi narodi v resnici ne morejo biti močnejši od kolektivne volje narodov in vlad, ki jih podpirajo.

JOŽE CIPERLE

(Foto: Edi Masnec)

Brez znanja ni napredka

Beseda delegatov na 10. kongresu slovenskih sindikatov

V slovesno okrašenem slovenskem glavnem mestu, v Cankarjevem domu, so se od 11. do 13. oktobra t. l. zbrali na 10. kongresu Zveze sindikatov Slovenije delegati več kot 800 tisoč delavcev slovenskega združenega dela. Čas, v katerem se je sestal kongres slovenskih sindikatov, ni rožnat. Zaostrene gospodarske razmere postavljajo pred delavski razred zahtevne naloge in omejitve. Dogovoriti se je treba, kako bomo premagali težave in našli izhod iz sedanjih razmer, kako bomo strnili vrste s poslušnim za težave in potrebe posameznih področij in dejavnosti ter

celotnega združenega dela — z delavsko zavednostjo in solidarnostjo ter s povečanim občutkom odgovornosti.

V sistemu socialističnega samoupravljanja smo sami odgovorni za svojo usodo, je poudaril predsednik slovenskih sindikatov Marjan Orožen. Pot iz sedanjega stanja bo težavna, izvajanje potrebnih ukrepov pa trdo delo. Opravili ga bomo samo s pogojem, da bodo ukrepi veljali za vse in vsakogar in da bomo tisto, kar imamo, pravično delili.

Kongres torej ni bil le tribuna, na kateri se je zvrstilo nekaj sto razpravljalcev. Bil je tudi dogo-

vor za prihodnje delovanje sindikatov, te najmožnejše delavske družbeno-politične organizacije, ki vključuje delavce vseh panog in dejavnosti — tudi delavce v vzgoji in izobraževanju.

Kako so se na kongresu uveljavili delavci vzgoje in izobraževanja, o katerih vprašanjih so razpravljali? S katerimi težavami in predlogi so prišli pred najvišje telo svoje delavske organizacije?

V kongresnih razpravah je bilo več kot trideset prispevkov namenjenih vzgoji in izobraževanju. Besede naših delegatov so bile tehtne, zavzete in prepričljive.

Ob vsej vsebinski pestrosti lahko strnemo prispevke v dva sklopa vprašanj:

— kaj se dogaja v tem trenutku v vzgoji in izobraževanju, kje so težave, kam naj sindikati in celotna družba usmerijo svoja prizadevanja in v čem naj podprejo prizadevanja delavcev v vzgoji in izobraževanju za reformo vzgojno-izobraževalnega sistema;

— kakšen je družbeni položaj delavcev v vzgoji in izobraževanju, kako je vrednoteno njihovo delo, kaj storiti, da bi se uresničila svobodna menjava dela in da

(Nadaljevanje na 2. strani)

Med drugim preberite

- 10. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE, str. 1, 2, 3
- ČUDNE POTI UČITELJEVEGA IZOBRAŽEVANJA, str. 4
- ŽIVLJENJE, DRUGAČNO KOT PRED LETI, str. 5
- PO PRVEM LETU USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA, str. 6, 7
- SODOBNA ŠAHOVSKA VZGOJA, str. 8
- VZORNO ALI ZDRAVO VEDENJE V ŠOLI?, str. 9
- PRESKUS ŽELJA IN HOTENJ, str. 11

Misel na prihodnost

Deseti kongres Zveze sindikatov Slovenije je potekal v dneh, ko smo pričakovali varčevalne ukrepe, ki so nujni za izboljšanje naših gospodarskih razmer. Zato so bili temeljni poudarki razprav na kongresu usmerjeni prav v podporo prizadevanjem za gospodarsko stabilizacijo.

Kongres je obravnaval in proučil pet aktualnih področij nalog sindikatov: uresničevanje politike gospodarske stabilizacije, vlogo delavcev v političnem sistemu socialističnega samoupravljanja, združevanje dela in sredstev, pridobivanje in delitev dohodka in osebnih dohodkov ter politično, organizacijsko in kadrovske krepitve zveze sindikatov.

Slišali smo kritično, stvarno in objektivno besedo delegatov, ki je izražala oceno in zahtevo, da mora družbeno-gospodarski sistem delovati tako, da se bo utrjevala samoupravna vloga delavca in združenega dela ter da bo spodbujal in zagotavljal kar najboljše gospodarske učinke. Neredke so bile zahteve, da mora veljati za vse načelo delitve po delu in da se je treba odločno spoprijeti s težnjami in navadami, da bi kdorkoli živel na račun tuje dela pa tudi, da ne morejo biti vsi odgovorni za zgrešene naložbe, za izgube in za čezmerne dolgove. Breme naj nosijo predvsem tisti, ki so vse to povzročili. To pa seveda v upravičenih primerih ne izključuje utemeljenega in družbeno dogovorjenega obsega solidarnosti.

Odločna beseda je bila namenjena izobraževanju in raziskovalni dejavnosti kot kakovostnim dejavnostim družbenega in gospodarskega razvoja. Zato je med nalogami sindikatov posebno poudarjeno tudi spodbujanje in pravilno vrednotenje znanja in ustvarjalnosti, brez česar bomo težko uresničevali cilje gospodarske stabilizacije.

Zato ni naključje, da je kongres sindikatov zahteval, naj v Sloveniji čimprej izoblikujemo dolgoročni program razvoja vzgojno-izobraževalne dejavnosti v vseh njenih sestavinah, in sicer v skladu s kadrovskimi potrebami združenega dela in s splošnimi družbenimi potrebami. Vemo pa, da mnoge organizacije združenega dela še nimajo kadrovskega izobraževalnega programa, ki bi temeljili na njihovih dolgoročnih razvojnih programih in potrebah. Zato je bilo poudarjeno, da morajo prav sindikati vztrajati pri izdelavi dolgoročne družbene projekcije kadrovskega izobraževalnega programa z globalnimi opredelitvami in prid hitrejšemu spreminjanju izobraževalne sestave zaposlenih.

Jasno opredeljene naloge o zviševanju splošne kulturne in strokovne izobrazbene ravni delavcev so nujna sestavina strategije našega družbenega, gospodarskega in tehnološkega razvoja in nujen pogoj za uspešnejše vključevanje v mednarodno delitev dela. Če bomo imeli izoblikovano strategijo razvoja izobraževanja, potem se bomo bržkone bolj učinkovito lotili npr. osnovnega izobraževanja delavcev in hkrati organizirali njihovo strokovno izpopolnjevanje in usposabljanje. Ta naloga je izredno aktualna, saj skoraj tretjina zaposlenih v Sloveniji še zmeraj ni uspešno končala osnovne šole. Osnovna izobrazba ni pomembna le za nadaljnje izobraževanje in izpopolnjevanje, marveč je nujna podlaga tudi za dejavno uresničevanje delavčevih samoupravljaljskih dolžnosti in pravic.

Težke gospodarske razmere in omejene možnosti za zaposlovanje nam ne smejo zastirati pogleda na prihodnost, v dolgoročne načrtovanje za vse stopnje strokovne izobrazbe, za hitrejšo izboljševanje izobrazbene sestave že zaposlenih in za sistematično zasnovano izobraževanje delavcev ob delu. Šole, izobraževalna središča v tovarnah in delavske univerze se bodo morali čimprej širše usposobiti za naloge, ki se zastavljajo z uveljavljanjem celostno zasnovanega izobraževanja ob delu.

Na kongresu je bila izražena tudi zahteva, da moramo vztrajati pri dosledni preobrazbi srednjega in visokega šolstva v skladu z idejno-politično zasnovano usmerjenega izobraževanja in njenimi izhodišči ter dosledno uveljavljati povezovanje izobraževanja in dela. Ne moremo pristajati na ponovne razprave o reformni zasnovi. To pa seveda ne pomeni, da ni treba hitreje odpravljati pomanjkljivosti, ki so se doslej pojavljale pri uresničevanju zakona o usmerjenem izobraževanju (preoblikovanje mreže srednjih šol, preveč vzgojno-izobraževalnih programov, strokovna priprava učiteljev, težave z učbeniki itd.).

Zagotoviti moramo — tako so opozarjali delegati — da bodo delavci in združeno delo odločilno vplivali na oblikovanje vzgojno-izobraževalnih programov, mreže šol, na obseg vpisa v posamezne usmeritve in v vzgojno-izobraževalne programe. Neskladje med izobraževanjem in zaposlitvenimi možnostmi pa moramo odpravljati tudi z zgodnejšim usmerjanjem mladine v vzgojno-izobraževalne programe v skladu s potrebami dela in širšimi družbenimi potrebami. Tako bomo lažje odpravljali neskladja med tistimi, ki iščejo zaposlitev in zaposlitvenimi možnostmi. Zaposlitev moramo zagotoviti zlasti strokovno usposobljeni mladini, in sicer pri delih, ki imajo prihodnost. Kritiko so v razpravi namenili tistim organizacijam združenega dela, ki v razpravah postavljajo pretirane zahteve glede delovnih izkušenj, kar omejuje možnosti zaposlovanja mladine.

Razprava na kongresu je vsestransko obravnavala stanje in probleme, ki jih imamo. Uresničevanje nalog bo nedvomno trdo delo, ki pa ga bomo zmogli, če se ga bomo lotili dosledno in s hotenjem, da besede postanejo dejanja.

BORIS LIPUŽIČ

dogodki novosti

(Nadaljevanje s 1. strani)

bodo prosvetni delavci res nagrajeni v skladu z njihovim prispevkom k na novo ustvarjeni vrednosti, k razvoju socialističnih samoupravnih odnosov in celotne družbe — enakovredni in enakopravni v združenem delu.

Vsa ta vprašanja se povezujejo in so v medsebojni odvisnosti. Odnos, ki ga družba kaže do delavcev v vzgoji in izobraževanju, izraža tudi njen odnos do vzgoje in izobraževanja. Za uresničenje visokih ciljev, ki si jih z reformo postavljamo na tem področju, so potrebne, kot vemo, primerne razmere in gnotne možnosti. Samo v takih okoliščinah vzgoja in izobraževanje lahko uresniči — jeta svojo družbeno vlogo in naloge.

Pri uresničevanju reformnih ciljev so delavci v vzgoji in izobraževanju čedalje bolj razpeti med visokimi cilji in nalogami ter čedalje skromnejšimi gnotnimi možnostmi. In vendar se zavedamo — tudi v temeljne družbeno-politične dokumente smo to zapisali, da sta vzgoja in znanje nad vse pomembna dejavnika napredka, gospodarske in kulturne ravni. Besede delegatov, ki so razpravljali o vzgoji in izobraževanju, so izhajale iz te zavesti. Njihov poziv je bil usmerjen k delavcem vseh drugih področij in dejavnosti, saj je reforma skupna naloga šole in celotnega združenega dela, celotna družba pa je življenjsko povezana z uresničevanjem sprejetih ciljev vzgoje in izobraževanja.

Zahteva po višji izobrazbi vzgojiteljic brez odmeva

S temi besedami je v imenu delavcev v predšolski vzgoji **Sonja Mithans** seznanila delegate z dosedanjimi brezuspešnimi prizadevanji, da bi bila vzgojiteljicam v vzgojno-varstvenih organizacijah odprta možnost izobraževanja na višji stopnji. Medtem ko so druge republike in pokrajini sprejele in delno že uveljavile zahtevo po izobraževanju vzgojiteljic za predšolsko vzgojo na višji stopnji, je šla Slovenija celo korak nazaj — od petletne na štiriletno vzgojiteljsko šolo. Tako razvrednotimo vlogo vzgojiteljice in same predšolske vzgoje in ju ne obravnavamo enakopravno z učiteljevo vlogo in vlogo osnovne šole. Iz štiriletno srednje šole se naprej prihajajo vzgojiteljice, ki strokovno niso dovolj usposobljene za zahtevne naloge. Kljub temu jim niti kasneje ne damo možnosti, da bi si vsaj ob delu ali iz dela dopolnile svojo izobrazbo. Usmerjeno izobraževanje je vsem odprlo večje možnosti za izobraževanje, samo vzgojiteljicam predšolskih otrok ne! Njim smo te možnosti še zmanjšali, je v razpravi o isti temi poudarila **Milena Mohorčič**.

Osnovna šola je ponekod v težkih gnotnih razmerah

Precej delegatov je razpravljalo o težavnem gnotnem stanju osnovnih šol, zlasti tistih v gospodarsko manj razvitih občinah. Slabe prostorske razmere, stare šolske stavbe, pomanjkanje telovadnic, učilnic za tehnični pouk in kabinetov ovirajo posodabljanje osnovne šole in njeno preraščanje v celodnevno osnovno šolo, je poudarila v razpravi **Jana Bolčina**, ko je orisala stanje v občini Ajdovščina. S samopriskupkom občanov — prvega so izglasovali šele leta 1976 — niso prišli daleč pri posodabljanju zastarelih šolskih stavb, nobena izmed novih osnovnih šol ni popolnoma dograjena, nobena tudi nima telovadnice. Pouk poteka povsod v dvih, v Vipavi celo v treh izmenah. V

takih razmerah je samo ena osnovna šola prešla v celodnevno obliko, pa še ta nima telovadnice niti delavnice za tehnični pouk.

Učitelji so veliko pričakovali od napovedane svobodne menjave dela, ki naj bi uveljavila stvarno ceno vzgojno-izobraževalnih programov in pravičnejše nagrajevanje njihovih izvajalcev. Zal pa se pričakovanja niso uresničila. Nismo prišli daleč od starega proračunskega financiranja.

Vzgoja in izobraževanje in delavci v tej dejavnosti so v vedno težjem položaju, je poročal kongresu **Gvido Čepin** v imenu prosvetnih delavcev ptujske občine. Gnotno stanje vzgoje in izobraževanja je v manj razvitih območjih še bolj kritično kot drug-

pripravljajo drugačno organiziranost osnovnega šolstva. Sedanjih pet matičnih šol s podružničnimi šolami in drugimi enotami nameravajo povezati v enotno delovno organizacijo, ki naj bi ustrezala tako željam pedagoških delavcev kot potrebam in možnostim kraja. Od take organiziranosti osnovnega šolstva v občini si veliko obetajo. O tem, kakšna naj bi bila organizacija osnovnega šolstva v občini, pa bi morali več razmišljati tudi na republiški ravni, pravijo.

Zapostavljena vzgoja v srednji šoli

V svojem prispevku, ki vključuje izkušnje prvega leta usmerjenega izobraževanja na Kopr-

Razmere v svetu močno vplivajo tudi na naš razvoj. Dolgo obdobje miru, brezskrbnosti in napredka nas je uspavalo. Popustila je razredna občutljivost. Nakopičila so se številna protislovja in slabosti, ko smo hoteli več kot smo zmogli in imamo zdaj številne gospodarske in politične težave.

Z vsemi vrstami porabe, predvsem pa z izborom in sestavo naložb smo si gospodarske težave še povečali. Ekonomska politika je na vseh ravneh dovoljevala notranjo konjunkturo, ki je porušila ravnotežje v blagovno-denarnih odnosih. Povečala se je naša odvisnost od sveta, teži nas visoka stopnja zadolženosti. Prišli smo v ostro nasprotje med proizvodnjo in porabo, ki ga moramo zdaj odločno premagati.

V našem celotnem pojavnem obdobju, kadarkoli so nas razmere prisilile, pa smo z mobilizacijo ljudi in ustvarjalnih sil družbe zmeraj znali poiskati izhod iz težav. Prepričan sem, da bomo tudi iz sedanjih težav našli pot — močnejši in z razvitejšim socialističnim samoupravljanjem.

ANDREJ MARINC, predsednik CK ZKS na 10. kongresu ZSS.

je. Zaradi težkih socialnih razmer je v Haložah in Slovenskih goricah zelo malo otrok v vzgojno-varstvenih organizacijah. Siromašnje okolje je zapisano, kot kaže, še večjemu siromaštvu, razlika med bogatimi in revnimi se veča.

Zaradi težkega gnotnega stanja v osnovnih šolah ne morejo kupovati sodobnih učnih pripomočkov in tehnološka raven učnega procesa na splošno zaostaja za tehnološkim razvojem v združenem delu. Osební dohodki vzgojiteljic in učiteljev močno zaostajajo za osebnimi dohodki prosvetnih delavcev v razvitejših občinah. Bolj odločno bi torej morali zmanjševati razlike med razvitimi in nerazvitimi, omogočiti vsem otrokom enakomernišje možnosti ob vstopu v življenje in pravičnejše nagrajevanje pedagoške delave.

V občini Krško so se spričo gospodarske krize močno poslabšale razmere v osnovnem šolstvu, je v svojem prispevku poudarila **Danica Zalokar**. V srednjeročnem načrtu so predvideli, da bodo vse osnovne šole prešle v celodnevno obliko, zdaj pa so morali načrte spremeniti. Kljub velikim prednostim celodnevne osnovne šole so doslej vanjo vključili samo četrtno učencev v občini. Zgradili so dve novi osnovni šoli in bi v njih lahko uvedli celodnevni pouk, vendar zmanjkuje denarja za osnovno dejavnost. Skrbí jih, ali bodo lahko obdržali raven, ki so jo dosegli doslej in ali bodo deležni pri tem zadostnega razumevanja vseh delovnih ljudi v občini. Skrbí jih tudi naraščanje cen živil, saj se bo s tem poslabšala prehrana učencev, še zlasti tistih v celodnevni osnovni šoli, saj starši ne bodo zmogli večjih bremen.

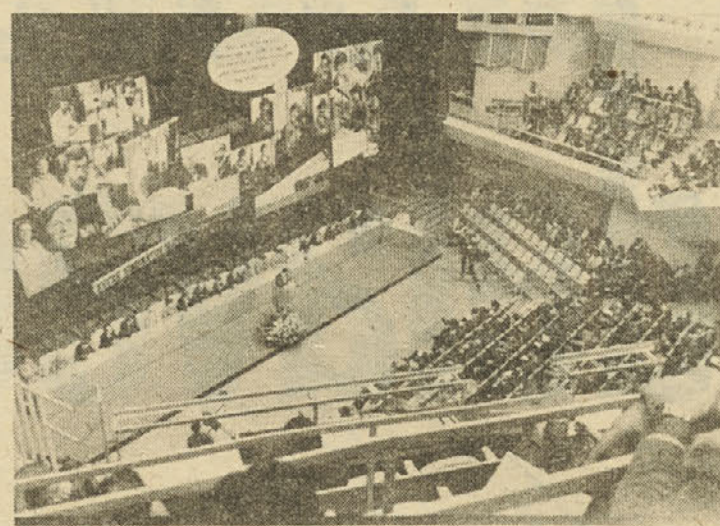
Otroci in pedagoški delavci so po občinah v različnem gnotnem položaju, je poudarila tudi **Jožica Šoblieh** v imenu prosvetnih delavcev občine Radlje ob Dravi. Posebnost tega območja je, da ima veliko podružničnih šol s kombiniranim poukom v oddaljenih vaseh. Tako šolanje je dražje, tega pa financiranje šol ne priznava. V radeljski občini

skem, je **Janez Mikic** kritično spregovoril predvsem o vzgojni učinkovitosti srednje šole. Veliko je bilo doslej storjenega za reformo srednjega izobraževanja, ki si postavlja za cilj višjo kakovost vzgojno-izobraževalnega dela, višjo raven vzgoje in izobraževanja, ki ju dajemo mladini ob vstopu v življenje in delo. Zdajšnja srednja šola pa vseh teh nalog še ne zmore. Razlogi so v slabi materialni opremljenosti, slabih prostorskih možnostih, zastareli učni tehnologiji in prenatrpanosti oddelkov. Tako ne moremo odpraviti ustaljenih učnih oblik in metod, vzgajamo »sedečega poslušalca« in pasivnega udeleženca v učnem procesu in zahtevamo od njega pomnjenje in verbalno znanje, namesto da bi bolj razvijali njegovo aktivnost, ustvarjalnost in samoiniciativnost in ga tako bolj usposabljali za delo.

V srednjem šolstvu so razmeroma majhne možnosti za uresničevanje vzgojne sestavine pedagoškega procesa. Znano je, da že kadrovske šole premalo usposobijo učitelja za vzgojno delo. Tudi oblike dopolnilnega izobraževanja in izpopolnjevanja namenjajo svojo skrb predvsem izobraževalni sestavini pouka. Dodatna težava je še v tem, da je šolski urnik zapolnjen z izobraževalnimi vsebinami. Za vzgojno delo z mladimi in njihove interesne dejavnosti ostane zelo malo časa. To delo je pomaknjeno zunaj šolskega urnika, zunaj programiranega učiteljevega in učenčevega dela. Podrobno predpisani in večinoma preobsežni učni programi silijo učitelja, da pri delu nenehno hiti, saj zaradi različnih razlogov nenehno zaostaja z uresničevanjem učnega načrta. Pri takem hitenju ni mogoče posodabljanja pouka, vzgojne naloge in težave se rešujejo v naglici, površno in zato pogosto neučinkovito.

Več delovne vzgoje!

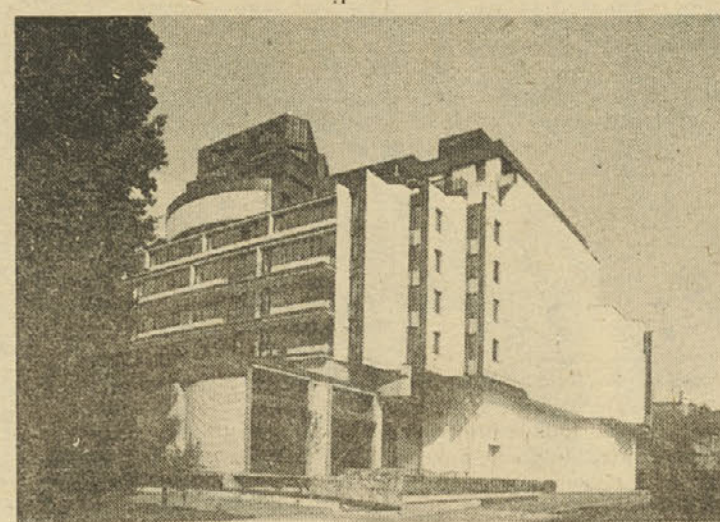
Otroci in mladostniki sami po sebi niso leni in nedelavni — take napravijo okolje in slabi zgledi. Tako je v svojem prispevku ra-

Pri delu

zmišljal **Zlatko Košič** in se zavzel za bolj načrtno delovno vzgojo predšolskih otrok, osnovnošolcev in srednješolcev. Novi program osnovne šole zahteva, naj šola uvaja učence v svet dela in odnosov, ki se oblikujejo ob delu. V preteklih letih smo vse preveč cenili le tisto znanje, ki so ga lahko najbolje pokazali verbalno razviti učenci — učenci z razvitimi sposobnostmi za delo v tehničnih usmeritvah pa so ostajali v ozadju. Svojih sposobnosti niso mogli niti dobro spoznati, da bi se lahko poklicno usmerili. V prihodnje bo treba v osnovni šoli popraviti razmerja pri interesni dejavnosti v korist tehničnih dejavnosti, ki so zdaj zapostavljene. Nekatere osnovne šole na Gorenjskem so se v ta namen tesneje povezale s proizvodnimi delovnimi organizacijami.

V srednjih šolah je za učence in družbo življenjsko pomembno, kako bodo uresničeni cilji pri politehničnem in poklicnem izobraževanju. Zato moramo bolj usposobiti učitelje in inštruktorje v delovnih organizacijah. Upoštevati moramo, da imamo danes v prvih letnikih usmerjenega izobraževanja pred seboj učence z različnimi razvojnimi perspektivami — tako prihodnjega obrtnika kot inženirja.

Kulturni dom Ivana Cankarja, kjer je bil 10. kongres slovenskih sindikatov

Kako doživljajo reformo učitelji

Kako doživljajo reformo učitelji in učenci, za to se pristojni krogi premalo zanimajo, je poudarila v imenu učiteljev na Goriškem **Tanja Nemce**. Na pobudo sindikata delavcev v vzgoji in izobraževanju so na goriških srednjih šolah anketirali učitelje in poslali ugotovitve in predloge pristojnim šolskim organom, vendar odgovora niso prejeli.

Reformirana šola nalaga učiteljem nove naloge, ki jim vedno niso kos. Oblikovalci programov premalo upoštevajo stvarne zmogljivosti in zanimanje učencev. Ob nemoči, da bi sprejeli vso snov, ki jim jo podajamo, postavljajo učenci vedno bolj ravnodušni, nedelavni in nedisciplinirani. Pretežki in preobsežni učbeniki so predragi in ne rabijo svojemu

namenu. V programih, kjer ni potrebna pozitivna ocena iz tega jezika za napredovanje v višji razred, so učitelji tega predmeta v nevzdržnih razmerah.

Nada Počakaj, delegatka iz Postojne, je med drugim opozorila na izredno težko delo v razredih s skrajšanim programom pri sedanjem visokem normativu učencev. V teh skupinah imajo precej učencev, ki niso končali osnovne šole ali pa le osnovno šolo s prilagojenim programom. Vsi ti bi potrebovali mnogo več individualnega in diferenciranega dela, ki ga pa učitelju tako številni oddelki ne dopuščajo.

Kritična je tudi prehrana srednješolcev.

Učitelje skrbi, da bodo morali v sedanjih gospodarskih razmerah prevzemati vse preveč bremen, saj pri spreminjanju standardov premalo mislijo na učitelja. Šola stoji in pade z učiteljem, pravijo. Dokler šola stoji, za učitelja nihče posebno ne skrbi, če pa se šola začne rušiti, je kriv najprej učitelj. Od učitelja zahtevamo ustvarjalnost, nekatere službe pa ga postavljajo v položaj objekta in birokrata. Reforma bi morala torej preoblikovati tudi svetovalne službe in zavode.

kar omejuje možnosti pedagoškega vođenja in samoupravnega sodelovanja učiteljev z matično šolo.

Nič manj problematične so dislocirane enote pa niso v matičnih in obmejnih središčih šole, razvijajo samo en program in tega neproizvodne usmeritve. Take šole odpirajo pot napredku samo najbolj uspešnim učencem. Vzoredno s takim programom bi morali razvijati vsaj še en program proizvodne usmeritve, potrebe območja, da bi se lažje širši krog učencev vključil v daljnje izobraževanje.

Velika neskladja med poklicnimi željami mladih in potrebami združenega dela

Usklajevanje poklicnih želja mladih in njihovih staršev s potrebami združenega dela danes povezano z mnogimi težavami in nasprotji. Tu se visoko želje često srečujejo s potrebo kakršne izvirajo iz nizke tehnološke ravni posameznih gospodarskih panog; vzvišene poklicne želje prihajajo v nasprotje s dimi, a stvarnimi zahtevami proizvodnega dela. Zgovorni so podatki, ki jih je navedel v razpravi **Janko Miklavž** iz Gradisce, letošnjem šolskem letu so kljub razpisanim visokim študijskim (več kot sedem tisoč din) možnostim učence še naprej v druge republike. Niti en Slovenec ni odločil za poklic tesarja ali lezokrivca. Od 1800 učence vpisanih v prvi letnik srednjega usmerjenega izobraževanja v gradbeništvu, se samo 15 odstopi od tega, kar je vpisan, in se ne vrne v poklic, večinoma hočejo postati inženirji. Za gradbeno operativno tako stanje zaskrbljuje, saj najde več prave rešitve niti »uvozom« učencev in delavcev drugih republik. V Gradisu s svojem izobraževalnem centru dvajsetih letih usposobili več 10 tisoč gradbenih delavcev, vendar jih je ostalo do danes v delovni organizaciji samo še odstotkov. Rešitev iz zadreg dijo v drugačnem vrednotenju proizvodnega dela, v spremeni nju miselnosti, v pravočasni usmerjanju mladih v proizvodne poklice.

O podobnih vprašanjih je razpravljala tudi **Marjan Kampuš** Maribora. Tu se sicer lahko pravi, da so vpisne zmogljivosti srednjih šol uskladili z začetnim razmerjem 70 : 30 v korist proizvodnih usmeritev, vendar so se mladi pri letošnjem vpisu odločili malo drugače (64 : 36). Tako je, na primer, šolski center pri TAM v Mariboru v šolskem letu 1981—82 vpisal namesto le 7 oddelkov učencev. Čeprav letos nekoliko boljše, bo kar nasko-predelovalni industriji primanjkovalo strokovnih delavcev. Za šolo in učiteljevo delo predstavlja posebno težavo, da so to večinoma učenci, ki imeli v osnovni šoli skromne učne uspehe.

Tudi prilagajanje nekdanjih poklicnih šol z velikimi delavskimi površinami zahteva usmerjenega izobraževanja tako preprosto. Posodabljanje šole omejuje vsota denarja, ki šola dobiva po številu oddelkov ne glede na druge okoliščine. Tudi v Mariboru prihajajo v pravi o teh vprašanjih do sklepov, da bo treba dati neposrednejšo ustvarjalnemu delu v proizvodni večjo družbeno veljavo in gnotno bolj spodbujati, potem bomo lahko pričakovali, da se bodo mladi bolj zanimali za proizvodne usmeritve.

Podobno ugotavljajo tudi Celju, kot je kongre. u poročal **Tatjana Razboršek**. Brez dolgoročnega načrtovanja kadrov nismo trdne podlage za poklicno

10. KONGRES ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

Brez znanja ni napredka

odmerjanje mladih. Očitna je pomanjkljivost, ki nastaja, kadar se povpraševanje po strokovnih delavcih razhajata. Tako na skupnosti za zaposlovanje v delu prijavljene strokovne, ekonomske in kemijske tehnike, gimnazijski maturantje, profesorji in administratorji — delavci in organizatorji — pripravi delavci z metalurško in kovinarsko izobrazbo. In še ena skrb teži delavce v srednjem izobraževanju: prvi absolventi tehniških programov bodo kmalu odšli iz šol v delo; ali bodo delovne organizacije pravočasno poskrbele za njihovo praktično usposabljanje za konkretna dela in naloge v času pripravnosti? Ali pa bodo zvrnile odgovornost na šolo, ki mora danes v usmerjenem izobraževanju dati učencem širšo splošno in strokovno izobrazbo ter jih lahko usposobi samo za začetek dela?

Kakaj omejujemo delavcem možnosti za izobraževanje?

Ni opravičljivo, da pri reformi izobraževanja namenimo vso pozornost in vsa gmotna sredstva samo izobraževanju za mladino, delavci in drugi delovni ljudje, ki ustvarjajo ta sredstva, pa nimajo pravih možnosti za nadaljnje izobraževanje. Tako je v razpravi poudaril **Vladimir Tkalec**, da se zavzel, da bi v organizacijah združenega dela, v občinskih in posebnih izobraževalnih skupnostih enakovredno načrtovali tudi dopolnilno izobraževanje zaposlenih in usposabljanje z delom. Za gospodarski napredek je namreč pomembno le tisto znanje, ki ga nenehno širimo, dopolnjujemo in obnavljamo. Sindikati ne smejo prezreti, da je med zaposlenimi še veliko delavcev brez končane osnovne šole, ki ob pomanjkljivi izobrazbi ne morejo enakopravno odločati in uspešno napredovati pri delu. V sindikatih in v vsakem okolju bi morali ustvarjati dobre možnosti tudi za množično družbeno-politično usposabljanje in izobraževanje delovnih ljudi. V ta namen in za napredek izobraževanja ob delu moramo zagotoviti potrebne možnosti za delo delavskim univerzam, jih enakopravno obravnavati z drugimi izobraževalnimi organizacijami in jih razvijati v občinah kot sodobna izobraževalna in kulturna središča.

Izobraževanje ob delu iz leta v leto upada, je poudaril **Franc Cigler**. Veliko je delavcev, ki opravljajo dela, za katera nimajo potrebne izobrazbe in usposobljenosti, za izobraževanje pa se ne odločajo, ker jim ni dovolj približno. Če bi povežali interes delovnih organizacij in organizirali izobraževanje ob delu v samih organizacijah združenega dela, bi bili uspehi nedvomno večji, delavci pa bi se bolj odločali za tiste programe, ki so najbolj pomembni za združeno delo.

Brez znanja in znanosti ne bo šlo

O reformi visokega šolstva in raziskovalnem delu je razpravljala **Stane Pejovnik**. Napor visokošolskih delavcev in družbene skupnosti morajo biti usmerjeni v to, da bomo v visokošolskem izobraževanju in raziskovalnem delu dosegli višjo kakovostno stopnjo. Brez tega bomo ostali samo pri preoblikovanju ali celo le pri preimenovanju sedanjih programov. Reforma univerze mora temeljiti na dolgoročnih načrtih našega družbenega in gospodarskega razvoja, sicer se bomo znašli še pred veliko večjimi težavami kot zdaj.

Pri zmanjševanju skupne in splošne porabe ne smemo dovoliti, da bi se poslabšale razmere v vzgoji, izobraževanju in znanosti. S tem bi odstopili od našega temeljnega izhodišča in cilja — znanja. Brez znanja in ustvarjalne znanosti pa napredek ni mogoč!

Domovi za učence in za mladino z motnjami so v stiski

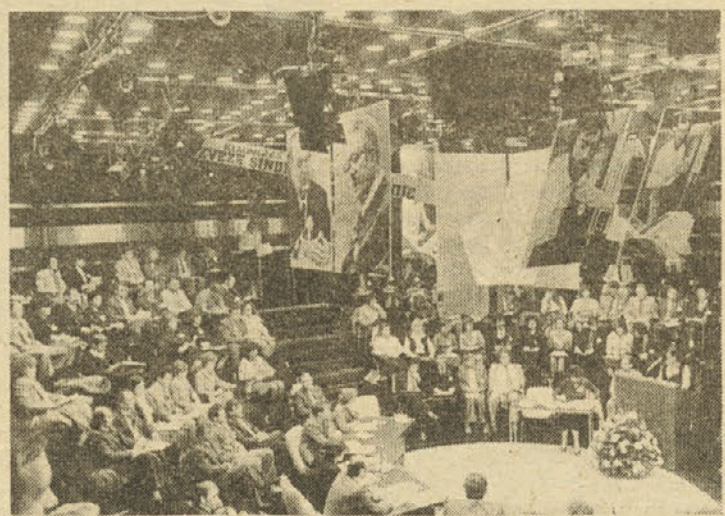
V sedanjih razmerah ne bi smeli zmanjševati družbene skrbi za vzgojo srednješolske mladine, ki se šola daleč proč od doma in ima najugodnejše razvojne možnosti v domovih za učence, je poudaril **Lojze Pajk**. V imenu delavcev v domovih je opozoril udeležence kongresa na težke gmotne razmere, v katerih so se znašli domovi učencev.

S težavami domov in organizacij, ki usposablja učence z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, je seznanila udeleženca **Danica Gužič**, še posebej pa je spregovorila o domovih in centrih za slušno in govorno prizadeto mladino. Organizacije za usposabljanje otrok in mladostnikov z motnjami so večinoma republiškega pomena in dobivajo večji del denarja iz republiških virov (izobraževalne skupnosti Slovenije, Zveze skupnosti otroškega varstva). To pa pomeni, da gre do občinski samopripravekve večinoma mimo teh organizacij in domov, ki delujejo v starih graščinah, v opuščeni šolah in hotelih. Od 19 samo 3 delujejo v namensko grajenih

dejavnosti pa ne dajemo ustrezne nagrade za opravljeno delo. Tako imamo domala že ves povojni čas prevelik prepad med družbeno vlogo vzgoje in izobraževanja in stvarnim položajem prosvetnih delavcev, je v svoji razpravi poudarila **Rozi Kručil** v imenu tolminskih prosvetnih delavcev. Veliko smo naredili za napredek šolstva in zgradili mnogo šol — prav malo pa smo storili za primerno življenjsko raven tistih, ki v njih delajo.

V občini Maribor Rotovž so imeli delavci v vzgoji in izobraževanju v letošnjem letu, kot je poročala **Marija Gosak**, naslednje povprečne osebne dohodeke: v vzgojno-varstvenih organizacijah 9664 din, v osnovnih šolah 14.890 din, v usmerjenem izobraževanju — na srednjih šolah — od 18.000 do 22.000 din (vse to seveda skupaj z minulim delom in drugimi izplačili). Povprečni osebni dohodek asistentov na višjih šolah je znašal 20.346 din. Povprečni osebni dohodek učiteljev na visokih šolah je skupaj z nagradami za raziskovalno delo znašal 26.000 din.

Primerjava z osebnimi dohodki delavcev s podobno kvalifikacijsko sestavo v gospodarstvu in drugih dejavnostih kaže na močnejše zaostajanje odhodkov prosvetnih delavcev. Zmanjševanje skupne in splošne porabe utegne v prihodnosti še bolj prizadeti to področje, zlasti se, če bomo še naprej uporabljali sedanja neselektivna merila, indekse in odstotke, ki kaznujejo tiste, ki so kljub pridnemu in uspešnemu delu že doslej zaosta-

Veliko problemov bo treba rešiti

stavbah, pa še te niso dokončane. Tako so ostali vsa leta pri naložbah ob kraju. Sedanje naložbene omejitve jim tudi za prihodnost ne obetajo nič boljšega. Tako bo treba iskati še naprej zasilne rešitve v nujnih preusmeritvah. Organizacije za usposabljanje pogrešajo tudi prilagojene učbenike, učila in pripomočke, pa tudi delavnice in kabinete za sodobnejše delo.

K razpravi o aktualnih nalogah pri reformi vzgoje in izobraževanja so pomembno prispevali tudi delegati iz republiških teles — **Boris Lipužič**, **Marjan Jelen** in **Tone Ferenc**. Njihove misli o sedanjem trenutku v vzgoji in izobraževanju bomo objavili na drugem mestu.

Dohodki prosvetnih delavcev se slabšajo

Na kongresu slovenskih sindikatov je več delegatov spregovorilo tudi o nezadovoljvem gmotnem položaju samih prosvetnih delavcev, o neuresničeni načeli svobodne menjave dela in neustreznem vrednotenju vzgojno-izobraževalnega dela.

Vzgoji in izobraževanju po eni strani pripisujemo velik družbeni pomen, samim delavcem v tej

Beseda delegatov na 10. kongresu slovenskih sindikatov

Najtežje je upokojujencem

Za pravično vrednotenje vzgojno-izobraževalnega dela bi morali upoštevati, da je le-to zahtevnejše in odgovornejše od dela v marsikateri drugi dejavnosti, kjer je med zaposlenimi veliko nekvalificiranih in polkvalificiranih delavcev, je poudarila **Nataša Bizjak**. Osebnih dohodkov prosvetnih delavcev je premajhen. Pokojnina, ki jo dobi prosvetni delavec s polno delovno dobo, ne znaša toliko kot oskrbnina v domu za starejše občane!

Realni osebni dohodki delavcev v vzgoji in izobraževanju padajo že nekaj let hitreje kot v drugih dejavnostih, je povedala v razpravi tudi **Marija Rataj**. V občini Sentjur pri Celju so osebni dohodki prosvetnih delavcev med najnižjimi na vsem območju in v letošnjem prvem polletju dosegajo komaj 86,4 odstotka povprečnega osebnega dohodka v republiki. Posledica dolgoletnih nizkih osebnih dohodkov so tudi nizke pokojnine učiteljev, ki so začeli delati po vojni in odhajajo zadnja leta v pokoj. Vemo, da so delali v izredno težkih razmerah in z veliko predanostjo, kljub nizkim osebnim dohodkom. Zato ne morejo razumeti, da družba tako nepravilno vrednoti njihovo minulo delo.

Svojo razpravo je končala s predlogom, naj kongres naloži republiškemu odboru sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti, naj pripravi analizo osebnih dohodkov in gmotnega položaja v vzgoji in izobraževanju ter nameni tem vprašanjem v prihodnje več časa.

Naša prizadevanja niso rodila uspehov

Znano je, da pri nas položaj učitelja ni bil nikoli zavidanja vreden, je v razpravi o teh vprašanjih rekel **Geza Čahuk**. V svojem strokovnem sindikatu smo delavci v vzgoji in izobraževanju nešteto krat zahtevali, da se uredi zakon o svobodni menjavi dela, ki bi nam omogočil, da se enakopravneje vključimo v družbeno delitev dela in v delitev dohodka, ki ga pomagamo ustvarjati s svojim delom. Vendar so bile vse zahteve sindikata in delegatov v izobraževalnih skupnostih zaman. Delavci v vzgoji in izobraževanju se zavedamo svojih nalog in gospodarskih razmer, vendar smo prepričani, da k stabilizaciji gospodarstva lahko prispevamo samo z bolj kakovostnim delom, z delovno vzgojo in vzgojo samoupravljalcev in usmerjanjem učencev v dejavnosti, kjer bodo lahko najuspešneje ustvarili novo vrednost. Obseg učiteljevega dela, zahteve po kakovosti in odgovornost se nenehno povečujejo, sredstva za izvajanje

dogodki novosti

jujejo na to, kot kaže, da soglašajo s predlogi, ki so se izoblikovali mimo delegatskega sistema.

V strokovnem sindikatu smo se čutili odgovorne, da uskladimo delitev osebnega dohodka z načeli nagradenja po delu. Kljub naporom nam to slabo uspeva, predvsem zaradi tega, ker se sredstva za osebne dohodke ne oblikujejo po merilih za opravljeno delo. Dohodek, ki je odvzeten samo od števila oddelkov, pa ne more biti spodbuda za boljše delo. Prosvetni delavci namreč ugotavljajo, da so ob takem sistemu oblikovanja dohodka lahko boljši nagradi samo na račun sodelavcev, to pa ustvarja med delavci nezdravo vzdušje.

Geza Čahuk je končal svojo razpravo s predlogom, naj se sindikalna vodstva zavamejo za vsebinsko izvajanje zakona o združenem delu in zakona o svobodni menjavi dela v vzgoji in izobraževanju. Ni dovolj, da se samo načelno opredelimo za take rešitve, hkrati pa v praksi nič ne storimo proti administrativnemu razporejanju sredstev na tako občutljivem področju, kot je vzgoja in izobraževanje.

Taka je, v strnjeni besedi povedana, vsebina prispevkov, ki so jih dali prosvetni delavci 10. kongresu slovenskih sindikatov. Vsak tak kongres je dokument svojega časa, uspehov in težav pa tudi načrtov in hotenj, ki naj

kruha z utemeljitvijo: toliko nam je z resolucijo odmerjeno. Pojem stabilizacije smo zamenjali s pojmom restrikcija. Zato ni dialoga med uporabniki in izvajalci izobraževanja. Vse je vnaprej odmerjeno in odločeno. Delegatske pristojnosti se ome-

bi jih uresničilo prihodnje obdobje.

Upajmo, da bo tako tudi s predlogi in željami, ki so jih na kongresu izrekli delavci v vzgoji in izobraževanju.

JOŽE VALENTINČIČ

Delegati odhajajo — kongres je končal delo

(Vse fotografije s kongresa: Edi Masnec)

dogodki
novosti

Kdo odloča?

Le nepoučeni ali manj poučeni se lahko pritožujejo, češ da se v vzgoji in izobraževanju ne dogaja nič posebnega. Nasprotno — pogovorov, delovnih sestankov, sej in dogovorov je bilo, vsaj prvi teden v oktobru izredno veliko. Številni sestanki in to, da se z vprašanji vzgoje in izobraževanja posebno v zadnjem času ne ukvarjajo samo ustanove, strokovnjaki in organizacije, ki opravljajo te naloge »po dolžnosti«, temveč tudi drugi, dokazuje, da postaja to področje v resnici zadeva celotne družbe. To torej ne pomeni, da je — posebno v usmerjenem izobraževanju — nekaj zares narobe, da preobrazba vzgoje in izobraževanja po osnovni šoli zastaja in se zatika. Očitno pa je — in tako so menili med drugim tudi člani Republiškega sveta za vprašanja družbene ureditve — da bitke za vsebino preobrazbe vzgojno-izobraževalnega sistema še nismo povsem dobili. Prav zato je in mora biti osrednje področje celotne družbeno-politične in strokovne dejavnosti razčiščevanje vsebinskih vprašanj, ne pa obrobni, formalnih ali celo namišljenih. To je potrebno ne le zato, ker nekateri nasprotujejo preobrazbi, pač pa tudi zato, ker nastajajo zastoji celo pri tako pomembnih vprašanjih, kot je usklajevanje in sprejemanje programskih zasnov. Programske zasnove pa so temelj za oblikovanje in sprejem vzgojno-izobraževalnih programov — tako na srednji kot na visoki in višji stopnji izobraževanja. Vzgojno-izobraževalni programi določajo vsebino izobraževanja in način izobraževanja v določeni stroki, smo zapisali v zakonu o usmerjenem izobraževanju in na to so opozorili tudi člani republiškega sveta za vprašanja družbene ureditve, ko so govorili o razmestitvi posameznih vzgojno-izobraže-

valnih programov. Zelo poenostavljeno: vsebina, torej vzgojno-izobraževalni program, je eden od pogojev za ustanovitev te ali one vzgojno-izobraževalne organizacije (seveda, če ima ta tudi dovolj prostora in učiteljev). Če torej šola kakšnega programa ne izvaja, ne more obstajati. O tem, ali ga bo izvajala ali ne, pa ne morejo odločiti delavci te šole sami. O tem so odločili že uporabniki in izvajalci v posebnih izobraževalnih skupnostih, ko so se dogovorili in v Izobraževalni skupnosti Slovenije uskladjili mrežo šol. O vsebini in razmestitvi v vzgojno-izobraževalnih programov odločajo torej delegati uporabnikov in izvajalcev v posebnih izobraževalnih skupnostih, ne pa učitelji ene ali druge šole. Ti lahko odločajo o tem, kako bo organizirana šola — torej: ali bo šola temeljna organizacija združenega dela ali enovita delovna organizacija — da bo njihovo delo potekalo čim bolj smotno, ne pa o tem, ali bodo izvajali že sprejete in na njihovo šolo razmeščene vzgojno-izobraževalne programe. Vse je torej jasno, razumljivo pa je tudi, zakaj so v posameznih primerih nastali dvomi, vprašanja, ali naj o selitvi šol, njihovi samoupravni organiziranosti in morda tudi o vsebini dela odločajo učitelji (skupaj z učenci) na referendum ali ne — in sploh: Kdo o tem odloča? Kaže, da je to še eden od dokazov, da imamo sicer kup dogovorov in tudi sistemskih zakonov, ki pa jih ne uresničujemo ali pa jih uresničujemo prelahko. In prav zato je potrebna širša, dobro organizirana in strokovno podpreljena družbena akcija — od obveščanja in seznanjanja vseh o bistvu, smotnih in vsebini preobrazbe našega vzgojno-izobraževalnega sistema.

JASNA TEPINA

Celodnevno osnovno šolo moramo še nadalje razvijati

Predsednik Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije Andrej Marinc in njegovi sodelavci so obiskali popolno celodnevno šolo Frana Roša v Celju, kjer so se seznanili z delom, uspehi in s težavami te oblike naše osnovne šole. Na razširjeni seji konference Zveze komunistov Slovenije Celje je Andrej Marinc odgovoril tudi na nekatera pereča vprašanja, ki so se izoblikovala v pogovoru in kasneje na seji konference.

V zadnjem času se prikrito, tu in tam pa tudi že dokaj glasno in javno postavljajo vprašanja, ali je mogoče v zaostrenih gospodarskih razmerah še razvijati nekoliko dražje osnovno, to je celodnevno šolo prav tako kot do zdaj? Ali lahko pričakujemo na tem področju zastoj ali celo nazadovanje? Na ti dve vprašanji smo slišali v Celju dva temeljita odgovora. Prvega so povedali delavci šole, ki poudarjajo, da so šolo, takšno kot je, sprejeli učenci, starši in učitelji kot pomembno dobrodošlo spremembo v osnovnošolskem delu, drugega pa je povedal predsednik Andrej Marinc takole:

»Celodnevna šola kot oblikovalka celostne osebnosti, tako delovne kot samoupravne, je del prizadevanj za izboljšanje go-

spodarskih razmer, ki naj pripomorejo k višji stopnji celotnega družbenega življenja. Zato je zasnova celodnevne osnovne šole jasno opredeljena v vseh dokumentih Zveze komunistov Slovenije, pa tudi v zakonu o osnovni šoli in sklepih, ki smo jih zapisali v skupščinskih gradiva in resolucije. Za celodnevno osnovno šolo je bilo že veliko narejenega v interesnih skupnostih, veliko so naredili učitelji na šolah, mentorji itd. Zveza komunistov se torej ne odpoveduje nadaljnjemu dopolnjevanju in izpopolnjevanju celodnevne osnovne šole. »Res je,« je še poudaril Andrej Marinc, »da imamo hude gmotne težave, res pa je tudi to, da marsikje premalo premislimo kje in kaj, zlasti dolgoročno, je mogoče krčiti in odvezati sredstva. Predsedstvo Zveze komunistov Slovenije je že večkrat poudarilo, da pripisuje izredno velik pomen izobraževanju in znanosti kot pomembnim proizvodnim silam v stabilizaciji, pri prestrukturiranju in nadaljnjem razvoju Slovenije. Zato bo treba prethitati, kaj lahko pogrešamo — tam bomo morali odvzeti — in kaj nujno potrebujemo — tam pa bo treba dodati.«

Na pogovoru na šoli Frana Roša so namenili pozornost tudi

Čudne poti učiteljevega izobraževanja

Z 10. seje skupščine Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev

Ko je skupščina Posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev dne 20. 10. 1982 razpravljala o poročilih Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, Izobraževalne skupnosti Slovenije in Gospodarske zbornice Slovenije, ki obravnavajo uresničevanje reforme, se je ustavila predvsem pri težavah in nerešenih vprašanjih v pedagoški usmeritvi. Teh pa ni malo.

Medtem ko analiza Pedagoškega inštituta o ustreznosti izobrazbe srednješolskih učiteljev kritično ugotavlja, da niti polovica učiteljev, ki poučujejo predmete skupne vzgojno-izobraževalne osnove, nima ustreznih izobrazbe, so v zadnjih dveh letih »ugasnila« sredstva za izobraževanje ob delu tudi v pedagoški usmeritvi. Študij ob delu, ki so ga z veliko prizadevnostjo uspešno vodile mnoge visokošolske temeljne organizacije, je ogrožen, saj ga visoke šole ne morejo vzdrževati, srednje šole nimajo v ta namen potrebnega denarja, osebni dohodki učiteljev pa tudi niso taki, da bi jim lahko naprtili še šolnino. Stališče Izobraževalne skupnosti Slovenije — vzrok zanj je pomanjkanje denarja za izobraževanje, po katerem naj plačujejo izobraževanje ob delu delovne organizacije in slušatelji sami — je za pedagoško usmeritev očitno nesprejemljivo. Posledice take odločitve bodo povzročile več škode, kot je lahko koristi od privarčevanega denarja. Zato je bila tudi zahteva delegatov na skupščini, da je treba odnos do tega izobraževanja spremeniti, odločna in enoglasna.

Medtem ko so učenci drugih usmeritev večinoma nagajeni za delo, ki ga opravljajo na proizvodnem delu in delovni praksi, bodo učenci v pedagoški usmeritvi že zgodaj spoznali, da je tej dejavnosti blaginja neznana. Ker so šole in vzgojno-varstvene organizacije same v težavah pri odmerjanju osebnih dohodkov in sredstev za sklad skupne porabe, posebna izobraževalna skupnost in občinske izobraževalne skupnosti pa imajo bolj ali manj

prazne blagajne, je odprto celo vprašanje, kdo bo plačal učencem na praksi toplo malico in ali bo kdo lahko prispeval kak dinar za njihove prevozne stroške. Vse vzgojno-varstvene organizacije in osnovne šole so sicer pripravljene sprejeti učence na prakso, vendar opozarjajo na nerešena finančna vprašanja, med drugim tudi na nagrajevanje mentorjev in plačevanje zdravstvenih pregledov.

V posebni izobraževalni skupnosti so zdaj zagotovili denar za zdravniške preglede učencev vzgojiteljskih šol (drugim učencem taki pregledi niso potrebni); pripravljen je program za usposabljanje mentorjev; izdelani so tudi operativni načrti za delovno prakso v drugem letniku in bodo objavljeni v prihodnji številki Prosvetnega delavca. Za nagrajevanje mentorjev, toplo malico za učence in morda še kaj pa bo treba poiskati denar v občinskih izobraževalnih skupnostih in skupnostih otroškega varstva ter v šolah in vzgojno-varstvenih organizacijah. Če bo prispevek učencev na praksi večji od stroškov, ki jih bomo imeli zanje, jim moramo zagotoviti vsaj brezplačno toplo malico, je poudaril predstavnik sindikatov, ki vztrajajo pri sprejetem stališču, da je treba stvarno ovrednotiti delo učencev na praksi in ga v skladu z možnostmi tudi nagraditi.

Razpravljavci so se dalj časa zadržali pri programski zasnovi pedagoške usmeritve (predlog te zasnove bo po sklepu skupščine objavljen v prihodnji številki Prosvetnega delavca). Po sedanji delitvi izobraževalnih programov med posebnimi izobraževalnimi skupnostmi za pedagoško usmeritev, za družboslovje in za kulturo, obsega sedanji predlog programske zasnove za pedagoško usmeritev samo tiste programe, ki vodijo do pedagoških poklicev v srednjem in višjem izobraževanju, v visokem izobraževanju pa samo program telesne vzgoje in nekatere programe za pedagoško izpopolnjevanje visoke izobrazbe. Tako bo ostala zunaj te programske zasnove (in pedagoške usmeritve)

filozofska fakulteta z večino svojih programov, ki po sedanji umetni delitvi sodijo v programsko zasnovo družboslovne usmeritve. Filozofska fakulteta opozarja na umetno cepitev sistema izobraževanja učiteljev in vzgojiteljev, obenem pa opozarja tudi na potrebo po večji programski usklajenosti med pedagoško akademijo in filozofsko fakulteto. Javna razprava o predlagani programski zasnovi naj bi torej pripomogla k nadaljnjemu oblikovanju programske zasnove in šla dlje, kot so šli pri usklajevanju te zasnove predstavniki navedenih posebnih izobraževalnih skupnosti.

Odbor za mrežo šol, usmerjanje in štipendiranje je seznanil delegate, da je v skladu s pravil-

nikom podelil učencem 272 pendi, študentom pa 50. L se je v prve letnike srednje usmerjenega izobraževanja pedagoški usmeritvi vpisalo 1400 učencev.

Skupščino so seznanili tudi predvidenimi kadrovskimi potrebami vzgojno-varstvenih organizacij v tem srednjeročnem obdobju in z uspešnim delom Pedagoške akademije v Mariboru usposabljanju učiteljev za zredni pouk. Za v. d. prednika odbora za načrtovanje programiranja posebne izobraževalne skupnosti za pedagoško usmeritev pa je bil izvoljen Franc Sušnik z Biotehniške kulture v Ljubljani.

J. V.

Veliko pametnega o varčevanju

Republiška problemska konferenca pionirjev: Kako pionir varčuje in prispeva k stabilizaciji gospodarstva

Pionirji, ki so že doslej veliko pomagali skupnosti s svojimi številnimi akcijami, so se zbrali 15. in 16. oktobra v Kamniku na svoji republiški problemski konferenci na temo: Kako pionir varčuje in prispeva k stabilizaciji gospodarstva. Konferenco so pripravili: svet Zveze pionirjev Slovenije, Zveza prijateljev mladine Slovenije in občinska Zveza prijateljev mladine Kamnik, pokroviteljstvo je prevzela tovarna usnja iz Kamnika UTOK. Konference se je udeležilo 108 pionirjev in 52 mentorjev.

spodarskih razmer. Veliko b lahko koristile pripombe in predlogi pionirjev, ki so jih izoblikovali v delovnih skupinah na konferenci. Med drugim so opozorili, da zavzeto zbirajo odpadne surovine, vendar jih delovne organizacije ne jemljejo resno zbranega tekstila ne odpade pa tudi drugih zbranih odpadnih surovin večkrat nimajo kam položiti, ker so zaboyniki napolnjeni. Predlagali so, da bi zbrani denar uporabili za širše pionirske akcije v krajevni skupnosti (in tako kot doslej — samo za to, te). Kritično so ocenili učence

Slovesen trenutek: predaja kurirčeve pošte

O vsebinski delovni usmeritvi je spregovoril predsednik sveta Zveze pionirjev Franc Kržan, vse delovne skupine na konferenci pa so obravnavale vsa področja pionirskih dejavnosti. Pionirska problemska konferenca, ki je potekala v sproščenem ozračju, je zbrala in povežala mnenja in predloge pionirjev z nešteti problemskih konferenc, ki so potekale od maja do septembra v pionirskih odredih in v občinah po Sloveniji.

Pionirji in njihovi mentorji so pregledali dosedanje delo in se dogovorili o načrtih, še posebno z vidika varčevanja. Temo so osvetlili glede na vse interesne dejavnosti, ki lahko kakorkoli prispevajo k varčevanju. Govorili so o pionirskih združenjih, ki povezujejo vse proizvodne dejavnosti na šoli, o klubih mladih tehnikov in o zbiranju sekundarnih surovin, ki jih potrebuje naša industrija (papir, steklenice, tekstil, železo, guma, itd.). Poudarili so, kako pomembno je varčevanje, govorili so o odnosu do hrane, dogovarjali so se tudi o sodelovanju pionirjev na mladinskih delovnih akcijah. Pogovarjali so se o zbiranju učbenikov in knjig, o varovanju naravnega okolja in družbenega premoženja in o varčevanju z energijo.

Pionirska konferenca, na kateri so se izoblikovali številni sklepi za prihodnje delo pionirjev na področju varčevanja, je koristen prispevek slovenskih pionirjev k prizadevanjem vse naše skupnosti za izboljšanje go-

višjih letnikov, 7. in 8. razreda, češ da so premalo dejavni, pomnili so tudi, da imajo malo pobud in predlogov od lovnih organizacij o tem, kaj bi lahko zbirali za našo industrijo. Med drugim so sklenili, bodo pomagali kmetovalcem pobirati pridelke in predlagali, naj bi bilo več krajevnih brigad, ki bi varčevale in predlagale oziroma okolju, ker so republikanske akcije precej dražje, da bi bilo prav, če bi še več pionirskih delovnih brigad, spreminili in dopolnili moralne programe. Sklenili so se bodo v prihodnje še bolj poglobljeno zbirati odpadke in bi lahko odstopile določeno vršno zemljo tistim šolam, ki nimajo. Zaskrbljeni in razočarani pa so bili, ker se njihove konference niso udeležili predstavniki Zveze mladine Slovenije, drugih političnih organizacij, Gospodarske zbornice Slovenije in večjih delovnih organizacij. Pionirji želijo, da bi jih vsi sodelovali kot ustvarjalne občane, po svojih močeh pomagali izboljševati gospodarske razmere.

S svojo problemsko konferenco so se pionirji lepo spopadli na to, da je oktober mesec varčevanja. Varčevanju bo namenjena tudi problemska konferenca pionirjev Jugoslavije, od 28. do 30. oktobra v Mariboru. Strnila bo izkušnje, mnenja, predloge najmlajših za boljše varčevanje na vseh področjih.

T. D.

JOŽE ZUPANČIČ

Življenje, drugačno kot pred leti

odprta
šola

celodnevni osnovni šoli v Žirovnici: delo, učenje in vzgoja za dobro gospodarjenje

Osnovna šola Gorenjskega odreda v Žirovnici se že na zunaj v marsikateri razlikuje od mnogih slovenskih osnovnih šol. Že samo obširno območje ob šoli, štiri igrišča in galerija spomenikov štirim slavnim slovenskim rojakom ob poti v šolo pričajo, da je ta šola drugačna od drugih. Morda je prav zaradi vsega tega tudi pogovor ob mojem obisku na tej šoli potekal nekoliko drugače kot ponavadi. Ravnatelj šole Marjan Jemec in pedagog Anton Dežman sta razmišljala o poteh in splošnih poteh celodnevne osnovne šole in pripovedovala, kako so oblikovali celodnevno šolo v Žirovnici, o svojih rešitvah. Takole smo pogovarjali.

● Večina slovenskih celodnevni osnovnih šol je imela ob prehodu na nove vsebine in načine dela največ težav z organizacijo prostega časa. Ali je bilo tako tudi na vaši šoli?

Marjan Jemec: Ko smo pred osmimi leti prešli na celodnevno obliko življenja in dela, je bila okolica naše šole čisto drugačna od sedanjosti. V osmih letih smo uredili ob šoli štiri igrišča, imamo pa tudi precej asfaltirane površine in, kar je še posebno dragoceno, zelo veliko travnikov in grčkov, ki jih seveda s pridom izrabljajo učenci v prostem času. Začeli pa smo tako, da je bil učitelj sam načrtoval in pripravljati, kaj bo počel z učenci v prostem času. Kmalu smo ugotovili, da so mnogi učitelji to »prosto« izrabljali in učence vodili po svojih željah. Zato smo take oblike preživljanja prostega časa ukinitelj in uvedli drugačne.

Anton Dežman: V Sloveniji še neredno različno pojmujejo prosti čas v celodnevni osnovni šoli. Znamo v glavnem dve obliki prostega časa, in sicer usmerjeni delno ali povsem neusmerjeni prosti čas učencev. Ponekod izvajajo v tem času interesne dejavnosti, ki so seveda vodene, usmerjene, na naši šoli pa menimo, da mora imeti otrok v celodnevni osnovni šoli urico časa tudi v prostem času. Če se torej odloči za igro, za branje ali kako »duševno ležanje«, mu moramo to prirediti. Omogočimo pa mu tudi, da preživi ta čas ustvarjalno — v šoli ali oni športni ali kulturni dejavnosti. Interesne dejavnosti pa so nekaj drugega, zato jih, vsaj na naši šoli načrtujemo po končnih šolskih obveznostih. Te dejavnosti so namreč veliko bolj vodene in usmerjene kot prosti čas. Dvakrat na teden organiziramo tako imenovani prosti čas področij — ko se otroci sami odločajo, ali bodo na igrišču, v knjižnici, v šolski trgovini ali pa norda kar v razredu. Če se kateri otrok v prostem času hoče pripravljati na pouk — to se sicer zgodi velikokrat — ga pri tem ne oviramo. Taka organizacija prostega časa je prav primerna, kar je lepo vreme. Ker pa naša šola, tako kot večina drugih celodnevni šol, ni grajena za celodnevno, imamo ob slabem vremenu veliko težav. Učenci morajo ostati takrat večinoma v učilnicah. Čas preživljajo ob družabnih igrah ali v pogovoru, gledajo risanke ali filme. Na naši šoli imamo interno televizijo, ki jo se zmeraj ne uporabljamo dovolj. K sreči pa je vsaj polovico prostega časa, da so lahko učenci v prostem času zunaj — seveda tudi pozimi — zato naše dejavnosti prostega časa v prihodnosti ne bomo spreminjali. Kar sem let smo jo iskali, oblikovali in spreminjali, pokazalo pa se je, da je tako organizirani prosti čas naša šola še najboljše. Razumimo pa je, da te zamisli ne moremo ponuditi kot »recept« drugim šolam, saj dela vsaka v drugačnih razmerah in z različnim številom učencev.

Naša celodnevna osnovna šola ima, vsaj tako menimo, idealna — imamo 16 oddelkov s 389 učenci, kar pomeni nekako 25 učencev na razred. Tako je učence in šolo lahko pedagoško voditi. Marjan Jemec: Omenili smo, da imamo na trgu dobimo zelo malo denarja, težko pa jih je varovati. Na nižji stopnji se to sicer posreči, saj so za posamezne igre in igrala odgovorni posamezni oddelki učencev. Težje je na višji pred-

javni. Prav pri tem delu se v celodnevni osnovni šoli pojavlja največ težav. Večkrat nas sprašujejo, ali je celodnevna osnovna šola boljša od poldnevne, klasične osnovne šole. Ne vprašajo, ali učence bolje oblikuje, vzgoji, usposobi za življenje, ampak — ali jih več nauči. Na to vprašanje pa najbrž nihče v Sloveniji ne zna odgovoriti. Tudi raziskave niso pokazale še nič določnega. Res pa je, da celodnevna osnovna šola učence bolj popolno oblikuje in vzgoji.

● Odgovor na vprašanje, ali daje celodnevna osnovna šola več ali

Dan, ki ga ne bodo nikoli pozabili: sprejeta v pionirsko organizacijo

● Druga novost, ki jo je v delo osnovnih šol prinesla celodnevna oblika življenja in dela, je gotovo samostojno učenje...

Marjan Jemec: Pri organiziranju samostojnega učenja nismo bili kdovekako izvirni, res pa je, da smo tudi ta del dejavnosti skušali prilagoditi našim razmeram. V začetku je šlo težko, saj smo imeli samo nekatera skripta Zavoda SRS za šolstvo in še nekaj druge literature. Odločili smo se: vsakemu predmetu, ki zahteva samostojno učenje, naj bo namenjeno vsak dan na eno uro pouka pol ure samostojnega učenja. Tisti dan, ko je na urniku na primer matematika, imajo učenci tudi pol ure samostojnega učenja matematike. Tako je že vsa leta in ta način dela bomo obdržali še naprej. Na nižji stopnji se ure samostojnega učenja svobodneje oblikujejo, na višji stopnji pa smo morali veliko bolj načrtovati.

● Pri oblikovanju samostojnega učenja so imeli najbrž veliko dela pedagogi na šolah.

Anton Dežman: Res je, toda nekatera vprašanja o samostojnem učenju še zmeraj niso rešena — ne le na naši šoli, temveč tudi drugod po Sloveniji. Izkušnje kažejo, da je veliko lažje organizirati samostojno učenje za učence na razredni stopnji kot za učence na predmetni stopnji. Zanimivo je, da so učenci na nižji stopnji veliko bolj disciplinirani in delavni kot učenci na višji, posebno če ostanejo med uro samostojnega učenja sami v razredu — če učitelj zbolji in ga nihče ne utegne nadomestiti. Morda gre pri tem za posebno obdobje učencev na višji stopnji, ki vsaj nekateri iz med njih — želijo to uro izrabiti za nekaj povsem drugega, le za samostojno učenje ne. In vendar mora šola oblikovati in vzgojiti učenca osmega razreda tako, da se bo učil samostojno tudi tedaj, ko učitelj ne bo v razredu, torej tudi brez nadzora. Ne trdim sicer, da tega ne dosežemo, res pa je, da je v razredu veliko večji nered, če v njem ni učitelja. Najboljše je, da učitelj, ki poučuje kak predmet, odgovarja in vodi tudi samostojno učenje. Učiteljem svetujemo, naj ne ločujejo pouka od samostojnega učenja, naj že pouk prepletajo z učenjem, utrjevanjem snovi, pa tudi med samostojnim učenjem se pojavi priložnost za razlago. Zdi se mi, da bi morali pouk in samostojno učenje povezati; tako bi dosegli vzgojno-izobraževalne smotre pri pouku in pri samostojnem učenju, učenci bi bili zmeraj de-

manj znanja, postaja posebno v zadnjem času vse pomembnejši. Res je tudi to, da vse bolj poudarjamo storilnostni element osnovne šole — morda tudi na račun vzgojnega.

Anton Dežman: To postaja hkrati tudi slaba reklama za celodnevno osnovno šolo. Koristi predvsem tistim v nekaterih občinah, ki so zadovoljni, ker se je razvoj celodnevni šol nekoliko upočasnil. Menim, da so takšne ugotovitve — češ da celodnevna osnovna šola ne daje dovolj znanja svojim učencem, povsem nestrokovne. Ugotavljamo namreč, da so naši učenci kasneje na srednjih šolah prav uspešni. Kadar se srečamo z njimi, nikdar ne očitajo, da jih nismo naučili delati, in tega, da bi se sami učili. Skoraj vsi pa pravijo, da so se v naši šoli prijetno počutili — in to je za nas zelo pomembno.

Ob dnevu šole so učenci razstavili svoje makrameje in tapiserije

● Ali se učenci vaše šole učijo tudi doma?

Anton Dežman: V zadnjih dveh letih, po uvedbi usmerjenega izobraževanja, zahtevajo od otrok čedalje več. Zato tisti, ki želijo doseči več, to so predvsem boljše učenci, še zmeraj nosijo knjige domov in se doma pripravljajo za delo v šoli. Prepričan pa sem, da to ni tako slabo, kot bi radi prikazali nekateri, saj ne moremo vseh želja in ambicij učencev po znanju postaviti na isti imenovalec in za vse določiti, da imajo na primer deset ur učenja na teden dovolj. Morda včasih tudi upravičeno ugotavljamo, da učenci poldnevni šol doma naredijo več — da imajo več nalog. Seveda lahko naredijo več — toda za kakšno ceno? Vemo pa, da učitelji v poldnevni šolah na višji stopnji sploh ne vedo, koliko nalog morajo narediti učenci vsak dan. Ne

vprašajo se, ali bodo potrebovali za naloge dve, tri ali štiri ure — pa tudi tega ne, ali jih znajo vsi narediti. Tudi naši učenci morajo opraviti nekatere stvari doma — na primer domače branje, priprave na tekmovanje za bralno značko ali Veselo šolo. Doma imajo za vse to dovolj časa. Mislimo tudi, da se učenceve dejavnosti ne končajo v petek ob 14. uri in prav je, da so učenci tudi v soboto ali nedeljo nekoliko zaposleni.

● Gotovo daje samostojno učenje učiteljem več možnosti za individualizacijo pa tudi za notranjo diferenciacijo dela.

Anton Dežman: Če razumemo tudi samostojno učenje v klasičnem pomenu besede, potem daje več možnosti, kot sam pouk; če pa zahtevamo, da se pouk in samostojno učenje povezujejo in prepletata, potem seveda zahtevamo tudi pri pouku individualizacijo. Res pa je, da učitelji pri samostojnem učenju bolj spoznavajo otrokove sposobnosti in torej dajejo učencem različne naloge — tako po količini kot po težavnosti. Seveda pa je vse odvisno od učitelja. Če so učitelji dobri, če se zavedajo svojega pedagoškega poslanstva,

Delati ni težko, če si vajen

potem svoje delo nedvomno dobro opravljajo in tudi problemov z individualizacijo ni. Tako je tudi na poldnevni šolah, ki jih v primerjavi s celodnevni prevečkrat zanemarjamo. Marsikatera poldnevna šola pri nas izpelje celo več programa zunajšolskih dejavnosti kot kakšna celodnevna osnovna šola ima

prednost pred poldnevno šolo prav zato, ker je v njej namenjeno več pozornosti vzgoji. Pojem vzgoja in izobraževanje pa v resnici sploh ne bi smeli ločiti — ne le v »smernicah«, temveč tudi v praksi. Vemo, da dajejo naše osnovne šole večji poudarek izobraževanju, pridobivanju znanja, ki pa je, žal, vse preveč faktografsko, besedno. Naša šola (ki ni edina v Sloveniji!), namenja veliko pozornosti družbenokoristnemu in proizvodnemu delu. Takole pravimo: če bomo učence pripravili na delo, jim privzgojili delovne navade, bodo kasneje tudi v usmerjenem izobraževanju sposobni opravljati svoje naloge. Na naši šoli opravi učenec več kot 80 ur proizvodnega in družbenokoristnega dela na leto — tudi med poletnimi ali zimskimi počitnicami, včasih pa tudi ob sobotah.

● Te dejavnosti so, vsaj na vaši šoli predvsem vzgojne...

Anton Dežman: Prav na vzgojni del vzgojno-izobraževalnega procesa v raznih analizah prevečkrat pozabljamo. Ce-

lovna osnovna šola ima prednost pred poldnevno šolo prav zato, ker je v njej namenjeno več pozornosti vzgoji. Pojem vzgoja in izobraževanje pa v resnici sploh ne bi smeli ločiti — ne le v »smernicah«, temveč tudi v praksi. Vemo, da dajejo naše osnovne šole večji poudarek izobraževanju, pridobivanju znanja, ki pa je, žal, vse preveč faktografsko, besedno. Naša šola (ki ni edina v Sloveniji!), namenja veliko pozornosti družbenokoristnemu in proizvodnemu delu. Takole pravimo: če bomo učence pripravili na delo, jim privzgojili delovne navade, bodo kasneje tudi v usmerjenem izobraževanju sposobni opravljati svoje naloge. Na naši šoli opravi učenec več kot 80 ur proizvodnega in družbenokoristnega dela na leto — tudi med poletnimi ali zimskimi počitnicami, včasih pa tudi ob sobotah.

Marjan Jemec: Težava je v tem, da v bližini naše šole ni večjih delovnih organizacij, kljub temu pa imamo razveseljivo veliko zunanjih sodelavcev mentorjev. Ti so povečini naši nekdanji učenci, ki so zdaj učenci srednjih šol ali študenti. Zelo radi prihajajo na šolo, vodijo interesne dejavnosti in družbenokoristno ali proizvodno delo. Dobro sodelujemo tudi s KŽK Kranj in s kmetijsko zadruzo Radovljica, ki nam je dala veliko njivo. Letos smo pobrali z nje prve pridelke.

Anton Dežman: Proizvodno-tehnično področje se je na naši šoli razvijalo čisto spontano. Pred sedmimi leti smo razmišljali, kako naj se lotimo tega področja, saj takrat delovne organizacije še niso toliko sodelovale s šolami, kot sodelujejo zdaj. Del proizvodnega dela smo organizirali pred petimi leti — v sodelovanju z enim od obrtnikov na Bledu. Zanj smo že takrat sestavljali in montirali nekatere plastične izdelke, zdaj pa že nekaj časa sestavljamo zanj Ru-

bikove kocke in kače. V občini nastaja tudi samoupravni sporazum, s katerim bomo uredili kovinarsko dejavnost na naši šoli. Delovne organizacije, ki bi podpisale ta sporazum, bi sofinancirale kovinarsko delavnico na naši šoli, nakupile orodje in nam priskrbele mentorje, mi pa bi organizirali proizvodno delo naših učencev v tej delavnici. Morda nam bo kdo očitil, da navajamo učence na tako imenovano pridobitništvo. Vendar naše življenje je nekoliko drugačno kot je bilo pred leti, zato moramo tudi učence usposobiti za delo, privzgojiti jim moramo delovne navade in zmožnost, da zdrže pri delu dlje kot nekaj šolskih ur. Za delo morajo biti seveda nagrajeni. Ves denar, ki ga dobijo učenci za to ali ono delo, namenimo za dejavnost pionirske zadruge in učencev. Tako imajo učenci povsem brezplačno zimsko šolo v naravi, za poletno pa jim vsaj za polovico ni treba prispevati. S tem denarjem kupujemo tudi učno tehnologijo, kmetijske stroje, uredili smo si igrišča in drugo. Tudi igrala, igrače in družabne igre smo nakupili iz tega denarja. Zato tega ni mogoče imenovati pridobitništvo, pač pa vzgoja za dobro gospodarjenje. Čedalje več stvari v naši družbi je odvisnih od ekonomskih zakonitosti, zato je prav, da nanje navajamo tudi učence. Dejavnost pionirske zadruge in s tem družbenokoristnega dela se širi tudi na šolsko trgovino, v kateri si lahko učenci nakupijo vse šolske potrebščine in pripomočke, pa tudi material za svoje konjičke, npr. za makrameje, tapiserije, za elektro-tehnične izdelke — ki jih seveda naredijo pri interesnih dejavnostih. Vse to so oblike delovne vzgoje, učenja za delo, tudi ekonomske vzgoje, ki jih ne ločujemo preveč od pouka, ne smemo pa potekati na račun pouka in znanja naših učencev. Nekaterim šolam to naše delo ni všeč, vendar nas to ne bo omajalo in bomo vztrajali pri naši zasnovi.

● Vemo, da se celodnevna osnovna šola v zadnjem času, predvsem zaradi pomanjkanja denarja, ne uveljavlja tako hitro, kot se je še pred petimi leti. Poldnevne šole so krenile po drugi poti — v svoje delo uvajajo elemente celodnevne življenja in dela.

Anton Dežman: Nekateri poldnevne šole imajo že toliko zunajšolskih dejavnosti, da jih, če odmislimo samostojno učenje, lahko primerjamo z marsikatero celodnevno osnovno šolo pri nas. Jasno pa je, da tudi te dejavnosti niso brezplačne. Če pravimo, da ni denarja za celodnevno šolo, bi se morali tudi vprašati, koliko denarja je potrebno za šole s podaljšanim bivanjem in z mnogimi interesnimi dejavnostmi in koliko za celodnevno šolo, in šele nato primerjati. Na naši šoli menimo, da je podaljšano bivanje (in seveda interesne dejavnosti) dražje od celodnevne osnovne šole. Zato se moramo vprašati, zakaj v občinah zastajajo priprave na celodnevno osnovno šolo in ali so učiteljski kolektivi dovolj zavzeti in pripravljeni na celodnevno osnovno šolo. Trdim pa, da je celodnevna osnovna šola mnogo bolj prilagojena potrebam in željam učencev kot razne oblike podaljšane bivanja.

Za konec: Veliko misli je bilo povedanih v našem pogovoru na celodnevni osnovni šoli Gorenjskega odreda v Žirovnici. Morda se z nekaterimi tudi ne strinjate — oglasite se — nam ali pa v Žirovnici. Morda vas bodo prepričali, da ubirajo prave poti. Nas so — učence in njihove starše pa najbrž tudi.

JASNA TEPINA

usmerjeno izobraževanje

USMERJANJE IN SVETOVANJE

Za pravočasno in pravilno poklicno odločitev

Pot do poklicne odločitve je za posamezne učence različna. Praviloma naj bi jo utirali postopoma — od predšolske dobe pa do končane osnovne šole. Najpogostejše pa se učenci prav na hitro odločajo za poklic po končani osnovni šoli, ne da bi znali pravilno oceniti, kaj jih zanima in za kaj so sposobni. Pri tem je treba seveda upoštevati tudi družbene potrebe. Pravilna poklicna odločitev je še posebno pomembna zdaj, ko se paleta poklicev nenehno spreminja in širi zaradi vse hitrejšega razvoja vseh dejavnosti. Izbira poklica povzroča veliko glavobolov učencem in staršem, učiteljem, svetovalcem, skratka vsem, ki se ukvarjajo z izobraževanjem. Najpogostejše pa se učenci prav na hitro odločajo za poklic po končani osnovni šoli, ne da bi znali pravilno oceniti, kaj jih zanima in za kaj so sposobni. Pri tem je treba seveda upoštevati tudi družbene potrebe. Pravilna poklicna odločitev je še posebno pomembna zdaj, ko se paleta poklicev nenehno spreminja in širi zaradi vse hitrejšega razvoja vseh dejavnosti. Izbira poklica povzroča veliko glavobolov učencem in staršem, učiteljem, svetovalcem, skratka vsem, ki se ukvarjajo z izobraževanjem. Najpogostejše pa se učenci prav na hitro odločajo za poklic po končani osnovni šoli, ne da bi znali pravilno oceniti, kaj jih zanima in za kaj so sposobni. Pri tem je treba seveda upoštevati tudi družbene potrebe. Pravilna poklicna odločitev je še posebno pomembna zdaj, ko se paleta poklicev nenehno spreminja in širi zaradi vse hitrejšega razvoja vseh dejavnosti. Izbira poklica povzroča veliko glavobolov učencem in staršem, učiteljem, svetovalcem, skratka vsem, ki se ukvarjajo z izobraževanjem.

Razpravljalci so poudarili, naj bi posebne izobraževalne skupnosti znova preverile izobraževalne programe in pogoje, ki jih morajo izpolnjevati kandidati za vpis. Zavzeli so se za to, da naj bi

bila višina pozitivne ocene le eden izmed elementov za usmerjanje in svetovanje, ne pa formalni pogoj za vpis. Ko so v razpravi ugotavljali lanske nepravilnosti pri usmerjanju, so opozorili tudi na to, da se nekatere šole, ki so dobile premalo prijav za vpis, niso vključile v preusmerjanje učencev, temveč so čakale, »da se napolnijo«. In tudi to je res, da nekatere srednje šole še zmeraj ne vedo, za kakšen program in smer izobražujejo (!), kar gotovo ne pripomore k dobremu obveščanju učencev in staršev.

Dogovorili so se, da je treba usklajevalni postopek glede predvidenega obsega vpisa v prvi letnik usmerjenega izobraževanja in razmestitve šol za leto 1983-84 končati do 10. februarja prihodnjega leta. Le tako bodo lahko oblikovali razpis, ki bo hkrati pomembna usmerjevalna informacija za učence, starše, šole in delovne organizacije.

V razpravi so posebej opozorili na to, da namenjam premalo pozornost izobraževanju odraslih, da so delavci premalo seznanjeni in hkrati premalo motivirani (kasneje pa tudi neustrezno nagrajevani) za izobraževanje ob delu. Da je to res, potrjuje podatek, da se je lani vpisalo v naši republiki v srednje izobraževanje ob delu le 2.500 delavcev. Razpravljalci so menili, da bi bilo treba storiti več za vzgojo delavcev za izobraževanje ob delu in za permanentno izobraževanje. Spodbudo za to, so menili v razpravi, naj bi dali Gospodarske zbornice Slovenije in Skupnost za zaposlovanje v povezavi z ustreznimi občinskimi organi.

Na seji smo izvedeli, da bo 23. novembra v Ljubljani **enodnevni posvet na temo Usmerjeno izobraževanje v organizacijah združenega dela**, ki se ga bo udeležilo 120 zainteresiranih predstavnikov. Posvet bo skušal odgovoriti na nekatera vprašanja usmerjenega izobraževanja in poiskati čim ustrežnejše rešitve za prihodnost.

TEA DOMINKO

PO PRVEM LETU USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA

Skrb za vse, ne samo za nadarjene

Republiški svet za vzgojo in izobraževanje o aktualnih vprašanjih

Do kod smo prišli pri uresničevanju usmerjenega izobraževanja, o čem se moramo natančneje dogovoriti in kam usmeriti v prihodnje glavna prizadevanja? Ta vprašanja so bila v ospredju na seji Republiškega sveta za vzgojo in izobraževanje, ki je 13. 10. 1982 razpravljala o poročilih o uresničevanju zakona o usmerjenem izobraževanju, o odprtem pismu nekaterih znanstvenih, pedagoških in drugih javnih delavcev o reformi ter o izhodiščih

Po že sprejetih stališčih in letošnjih izkušnjah lahko trdimo, da je nagajevanje učencev za opravljeno delo mogoče, smotno in potrebno. Vsako delo lahko ovrednotimo in ga nato primerno nagradimo. Seveda pa je to mogoče samo v delovni organizaciji, kjer delo poteka, kot vrednotimo in nagradujemo delo zaposlenih. Nagrade pa naj gredo v sklade, s katerimi bodo razpolagale razredne skupnosti, ki bodo dobile tako tudi gmotno

sti. Kadar sta učenčeva nadarjenost in zanimanje usmerjena v določeno področje dela, ima učenec boljše razvojne možnosti v programih take usmeritve, kot pa v takih splošnih programih, kakršne je imela dosedanja gimnazija.

Tudi ko govorimo o »boljših« in »slabših« šolah, smo pri ocenjevanju radi površni. Ali so najboljše tiste šole, ki imajo najboljšo sestavo učencev, ali tiste, kjer je delo učiteljskega zbora na visoki pedagoški ravni? Iz izkušenj vemo, da na marsikateri šoli z zelo dobro sestavo učencev vzgojno-izobraževalno delo ni bilo na kdo ve kako visoki ravni. Po drugi strani pa imamo strokovne šole, ki v svojih razmerah dosegajo nadpovprečne učne in vzgojne uspehe. Nauk iz tega: »Boljše« šole ne nastanejo na temelju zakona ali statuta in lepega naziva, marveč z dolgoletnim trdim delom učiteljev, s katerim si postopno pridobijo ugled v svojem okolju. Temu notranjemu napredku srednjih šol, sodobni organiziranosti učnega procesa in kakovosti vzgojno-izobraževalnega dela bomo v prihodnje namenili več skrbi. Tako ne bo šol, v katerih učenci ne bi imeli odprtih ugodnih razvojnih možnosti.

Pri razpravi o teh vprašanjih so se tudi na seji sveta za vzgojo in izobraževanje spet vprašali: ali šole, ki pripravljajo učitelje in

vzgojitelje, dovolj usposablja za reformirano šolo? Koliko danja pedagoška služba »služi« potrebam vzgojno-izobraževalnih organizacij in učiteljev? Ali je ozračje v zbornicah naklonjeno reformi in novim vzgojnim perspektivam? Kako je mogoče, kljub dosti izčrpnim informacijam ponekod učitelji ne znajo odgovoriti na vprašanja staršev usmerjenem izobraževanju ali jim dajejo celo napačne odgovore?

Odprto je navsezadnje načelno vprašanje: kdo zaostaja — pedagoška teorija za praksi ali pedagoška praksa za pedagoško teorijo? O tem bo republiški svet za vzgojo in izobraževanje prihodnje še razpravljala. Usmerjeno izobraževanje odpira mrčč veliko novih vprašanj, katera bi morala pedagoška teorija dati prave odgovore. Teorija, približana vzgojni praksi bi pomagala učiteljem pri uresničevanju zahtevnih reformnih ciljev in nalog. Res pa je tudi, gre marsikdaj vzgojno-izobraževalna praksa mimo novega spoznanja pedagogike, andragogike, psihologije in še katere znanosti, ker jih učitelji ne poznajo ali pa jih ne znajo ustvarjalno uporabljati pri svojem delu. Tudi o tem bo treba še razpravljati.

J.V.

Mimogrede nastane na tisoče voltov (Foto: M. Novšak)

republiške konference SZDL za sklic sekcije, ki bo razpravljala o preobrazbi vzgoje in izobraževanja.

V sedanjem trenutku reforme moramo nameniti glavno pozornost prednostnim vprašanjem. Poročila Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, Izobraževalne skupnosti Slovenije in Gospodarske zbornice Slovenije dajejo dovolj celotno podobo o dosedanjem poteku in uspešnosti reforme. Razprava o teh poročilih, ki poteka v družbeno-političnih organizacijah ter delegatskih skupščinah in bo sklenjena na prihodnjem zasedanju slovenske skupščine, bo opredelila tudi prednostna vprašanja in naloge za prihodnje obdobje.

Nekateri se še vedno sprašujejo, ali nagajevati učence na proizvodnem delu in delovni praksi ali ne, kakšna naj bo višina nagrade, ali spodbujati nagajevanje posameznika ali pa naj gredo nagrade v sklade razrednih skupnosti, s katerimi bodo samoupravno razpolagali učenci.

podlago za samoupravno delovanje. O teh vprašanjih naj se šole dogovarjajo z organizacijami združenega dela, v katerih so učenci na proizvodnem delu in delovni praksi. Skupaj bodo najlažje poiskali rešitev, ki jo v določenih okoliščinah najbolj primerna.

Že zdaj pa moramo misliti tudi na proizvodno prakso po končanem šolanju. Ob sedanjih programski zasnovanosti srednjega usmerjenega izobraževanja bo uvajanje v delo, v konkretne naloge in opravila zahtevalo več pripravljenosti in načrtnega dela v delovnih organizacijah.

Medtem ko nekateri kritiki reforme posebej naglašajo le skrb za nadarjene učence, moramo v resnici nameniti enako skrb vsem učencem, ne le povprečnim in nadarjenim, ampak tudi manj uspešnim. Ko govorimo o nadarjenosti, moramo pravzaprav opredeliti tudi, za kaj je kdo nadarjen. Samo tako stvarno ocenimo sposobnosti učencev in predvidimo, v kateri usmeritvi ima kdo boljše razvojne možnosti.

Zgovorni podatki

Kako so napredovali in uspeli učenci prvega letnika usmerjenega izobraževanja

Informacija o učenem uspehu učencev prvega letnika srednjega usmerjenega izobraževanja ob koncu šolskega leta 1981-82, ki jo je pripravil Zavod SRS za šolstvo, nam po svoje osvetljuje, kako so učitelji in učenci prebrodili prvo leto usmerjenega izobraževanja.

Učna uspešnost učencev prvega letnika se je ob koncu leta, po popravni izpiti, povečala na 87 odstotkov (lani v prvem letniku je bila 88,6 odstotka). Če razčlenimo podatke po usmeritvah in posebnih izobraževalnih skupnostih, pridejo na vrh lestvice naravoslovno-matematična usmeritev (98,2 odstotka), gozdarstvo (93,9), pedagoška usmeritev (93,5), zdravstveno varstvo (92,1) in družboslovje (90,6 odstotka). Na dnu lestvice samevajo šole, ki sodijo v posebno izobraževalno skupnost za usnjarsko predelovalno industrijo (samo 66 odstotkov pozitivnih). Pri drugih usmeritvah dosegajo uspeh več kot 80 odstotkov (elektro stroka npr. 82 odstotkov, gostinstvo in turizem 83,8 odstotka itd.).

Zgovorni so podatki o tem, kako so nihalni učni uspehi med

šolskim letom od enega do drugega ocenjevalnega obdobja. V naravoslovno-matematični usmeritvi je nihanje majhno: učna uspešnost se je gibala po ocenjevalnih obdobjih med 86 in 92 odstotki. V pedagoški usmeritvi je razpon večji: odstotki pozitivnih se gibljejo med 70,8 in 84 odstotki ob koncu leta; popravni izpiti so učno uspešnost še precej povečali.

Tudi na dnu lestvice, v usnjarsko predelovalni usmeritvi, je nihanje občutno in se giblje med 37 in 54,3 odstotka. Statistični podatki kažejo, da v mnogih srednjih šolah najbolj »privilegiro« učence ob tretji redovalni konferenci. Tedaj je bilo v petih usmeritvah manj kot polovica učencev pozitivnih — zato je pravo pedagoško čudo, da so se uspehi v kratkem ocenjevalnem obdobju pred koncem šolskega leta tako lepo popravili. Podobne misli se vsiljujejo, če primerjamo v nekaterih usmeritvah učne uspehe pred popravni izpiti in po njih. Medtem ko se je učna uspešnost v mnogih usmeritvah po popravni izpiti zvišala le za 5 do 10 odstotkov, se je v šolah posebne izobraževalne skupnosti tiska in papirja zvišala

kar za 21,4 odstotka. Nekateri šole imajo očitno svojevrstno »strategijo« pri ocenjevanju, pri priviganju in popušcanju ocenjevalnega »primeža« med šolskim letom. V nekaterih srednjih šolah je to že kar ustaljena naveda. Iz teh podatkov torej težko potegnemo trdnjše zaključke o večji ali manjši uspešnosti izobraževanja.

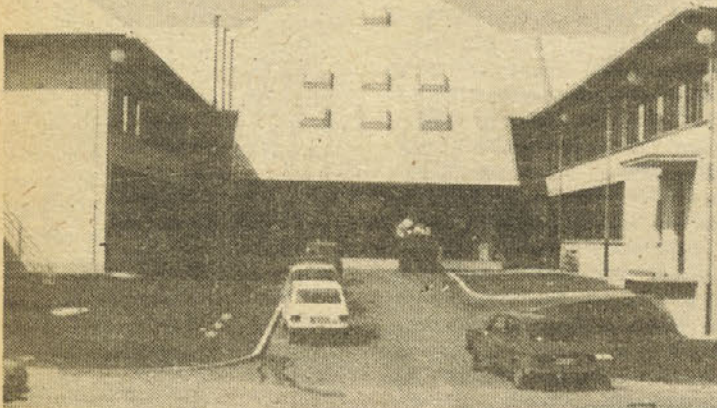
Da bi se izognili napačnim zaključkom pri razlagi statističnih podatkov o učni uspešnosti, moramo dodati še to: če je bilo na koncu šolskega leta v splošnem v prvem letniku 13 odstotkov neuspešnih, v usnjarsko predelovalni usmeritvi pa kar 34 odstotkov, to še ne pomeni, da je toliko učencev »padlo« in bo moralo ponavljati razred ali odstopiti od nadaljnjega izobraževanja. Tudi v srednji šoli po novem lahko napredujejo v višji razred z negativno oceno iz tujega jezika in to v marsikaterih manj zahtevnih programih in smereh. Možna pa je tudi preusmeritev iz srednjih in krajsane programe srednjega izobraževanja.

Tudi medsebojna primerjava učne uspešnosti med usmeritvami je relativna, ker je sestava

učencev različna že po uspešnosti v osnovni šoli, prejšnjem znanju, sposobnosti in še čem drugem. Težko bi to povprek hvalili ali grajali. Učenci proizvoznih usmeritev prajo: lahko tistim, ki so sprejemali šolo samo odlične in prav do učence! Ko pa govorijo z učitelji takih šol, ti povedo, da je to tudi zanje prvo leto usmerjenega izobraževanja zahtevno, težko kot druga leta.

Kaj je po ugotovitvah srednjih šol in pedagoške službe najpogostejše vzrok za slabše učne uspehe v prvem letniku usmerjenega izobraževanja? Poročila Zavoda SRS za šolstvo navajajo prvo mesto preskrbljenosti učencev z učbeniki in delovni zvezki ter vestno in zavzeto delo učiteljev. Na nekaterih šolah prispevala tudi boljše opremljenost in boljše sestava učiteljskega zbora kot prejšnja leta. Marsikje so boljše povezale osnovne in srednje šole, skupne težave pa so sneje povezale tudi srednje šole. Na uspešnost so pomembno vplivali seveda tudi seminarji, aktivni, svetovanje in druge oblike pomoči šolam, ki jih razvija pedagoška služba.

JOŽE VALENTINČIČ

Pouk se je začel: tudi v Novem mestu so se končno odprla vrata Šolskega centra usmerjenega izobraževanja Šmilhel, ki je sprejel učence z enoletno zamudo. V to stavbo so se preselile vse srednje šole tehnične usmeritve in zdravstvena šola, pouka pa se lahko udeležijo 1800 učencev v eni izmenici, saj je v njem kar 12.000 kvadratnih metrov uporabnih površin.

Center je sodobno opremljen in v bližini doma za učence. Zgradil ga je novomeški gradbeni sektor SGP Pionir, ki gradi zdaj tudi delavnice, te morajo biti končane do konca leta 1982. V drugem obdobju graditve, za katero pa denar še ni zbran, je predvideno, da bodo dogradili še en del telovadnice in uredili športna igrišča.

Delavnice bodo stale 85 milijonov dinarjev; polovica denarja zanje je prispevalo združeno delo, drugo pa so zbrali s samopriskupkom in iz deleža denarja Izobraževalne skupnosti Slovenije. (Foto in besedilo: Goran Rovani)

Reforma mora imeti trdne strokovne in gmotne temelje

JURE GARTNER

Vzgojno-izobraževalni programi imajo manj ur strokovnih predmetov. Vprašanje je, ali ne bodo učenci premalo strokovno

Znanje preverjamo ustno in s pisnimi izdelki. S kontrolnimi nalogami učitelj predsmo ugotavlja, ali so učenci snov dojeli. Učenci so pri vzgojno-izobraževalnem delu dejavni, metode dela pa so takšne, da se učencem čimbolj približamo — individualiziramo pouk; učenci so soustvarjalci pouka in ocenjevanja. Pri vsaki učni snovi ustrezno povezujemo vzgojo in izobraževanje. Če zasledujemo učne smotre, navajamo učence na

Podatki, navedeni v preglednici, kažejo, da ni bilo bistvenih razlik med predvidenim številom oddelkov in tem, ki se je izoblikovalo po končanem vpisu. Za vsakega učenca smo vodili dokumentacijo, iz katere so razvidni vsi podatki, potrebni za preusmerjanje učencev.

Za prehod učencev v programe pete stopnje zahtevnosti so bili postavljeni pogoji: Učenci

vzgoja prosti čas

Sodobna šahovska vzgoja

Zapis po 1. jugoslovanskem posvetovanju o pionirskem šahu na Pedagoški akademiji v Mariboru

V Jugoslaviji igra šah okrog 250 tisoč šolarjev, vključenih v šahovske krožke na šolah in v sekcije pri šahovskih društvih. Prva je že takoj po osvoboditvi uvrstila šah med svobodne dejavnosti osnovnošolcev Slovenije, več kot tridesetletna tradicija pionirskega šaha pa potrjuje, da je to zares prikladna interesna dejavnost šolarjev. Učenci jo lahko gojijo na vsaki šoli in celo na najbolj oddaljenih podružničnih šolah. Za začetek je dovolj že spodbuda in želja učencev po šahu, mentor (učitelj ali šahist iz okolja) in nekaj šahovnic, brez omembe vrednih »naložb« pa si je mogoče priskrbiti tudi demonstracijsko tablo (ki jo lahko izdelajo učenci sami), mentor pa mora seveda poskrbeti vsaj za elementarni šahovski priročnik za začetnike. V lanskem šolskem letu smo imeli v Sloveniji že blizu 600 šahovskih krožkov na osnovnih šolah, vanje pa je bilo vključenih več kot 10 odstotkov učencev. Najbrž pa tudi te številke še niso najustrenejše, saj se je posebno število šahistov pionirk zadnja leta nekoliko zmanjšalo; to je treba seveda popraviti in ta naloga čaka predvsem mentorje.

Da bi pregledali razvoj šahovskega gibanja mladih v Jugoslaviji in poudarili zlasti vzgojno vrednost šaha pri oblikovanju mlade osebnosti, so šahovske zveze Slovenije, Srbije in Hrvaške s svojimi centri za napredek šaha skupaj s Pedagoško akademijo v Mariboru 7. in 8. oktobra pripravile v Mariboru prvi jugoslovanski posvet o pionirskem šahu. Na srečanje sicer ni prišlo toliko udeležencev, kot so jih pričakovali (okrog 100), toda zbrani šahovski izvedenci, pedagogi in mentorji šahovskih krožkov na šolah in v društvih so poglobljeno obdelali program posvetovanja in izmenjali izkušnje o strokovnih, organizacijskih, predvsem pa o vzgojnih vidikih šahovskega delovanja mladih v svobodnih dejavnostih v življenju in delu osnovne šole (ne samo celodnevne).

Posvet je torej odločilno posegel tudi v probleme otrokovega prostega časa v krajevni skupnosti in soseski. Udeležence posvetovanja je zanimalo organiziranje šahovskih tečajev za otroke, na drugi strani pa načrtno usposabljanje šahovskih mentorjev, spregovorili so o šahovski literaturi idr. Univerzitetna knjižnica v Mariboru se je pridružila posvetu z izbrano razstavo šahovskih knjig iz svoje znamenite zbirke (ki se ponša tudi z zapuščino dr. Milana Vidmarja).

Šahovska igra, ki je pomembna za razvijanje mišljenja, družabnosti, trdne osebnostne discipline, vztrajnosti, skupinske odgovornosti (v krožku, klubu, sekciji, društvu) in tudi širših družbenih in humanih kulturnih vrednot, je izredno dobrodošla tudi za vzgojne namene. To potrjuje tudi sporočilo, da bodo mednarodno šahovsko zvezo (FIDE) v kratkem vključili v UNESCO kot nevladno organizacijo. V Jugoslaviji je Slovenija prva zasnova široko organizirana šahovska tekmovanja mladih, potem pa so se ji pridružile tudi druge republike in pokrajini. Center za napredek šaha pri Šahovski zvezi Slovenije je pripravil dolgoletno akcijo Šah mladini, ki obsega več dejavnosti: izobraževanje mentorjev, tekmovanja za najboljši šahovski krožek in kulturno prireditev — srečanje pionirjev šahistov. Akcijo dopolnjuje Pedagoška akademija v Mariboru, ki znanstveno proučuje vzgojne vrednosti šaha (prof. Mladen Tancer, ki je tudi najbolj zaslužen za pri-

pravo 1. jugoslovanskega posvetovanja o pionirskem šahu). Pionirska šahovska tekmovanja imajo v Sloveniji dolgo izročilo. Letos so se pionirji pomerili že dvaindesetletni v moštveni in dvajsetletni v posamezni konkurenci. Šahovske akcije za šolarje imajo od leta 1974 uvedene tudi drugod po Jugoslaviji in so vključene v svobodne dejavnosti na šolah, npr. Šah šolski mladini (SR Hrvatska), Šahovska vzgoja mladih (SR Bosna in Hercegovina), v SR Srbiji imajo gibanje že osem let. V akciji Šah v šole je v lanskem šolskem letu sodelovalo stotisoč šahistov — šolarjev, v akciji Šah šolski mladini pa 25 tisoč. V obeh primerih je najbolj razveseljivo skokovito naraščanje števila udeležencev, saj so se v sedmih šolskih letih številke približno podvojile.

Prav množičnost potrjuje, kako pomemben je šah za našo vzgojno prakso, saj sodeluje na tekmovanjih, ki jih pripravljata Zveza prijateljev mladine Slovenije in Šahovska zveza Slovenije, 40 tisoč ali dobrih 15 odstotkov osnovnošolcev. Mladen Tancer je na posvetu zavrnil pojmovanje šaha kot zgolj razvedrilo v prostem času in po Krogijsu našel naslednje vzgojne vplive in

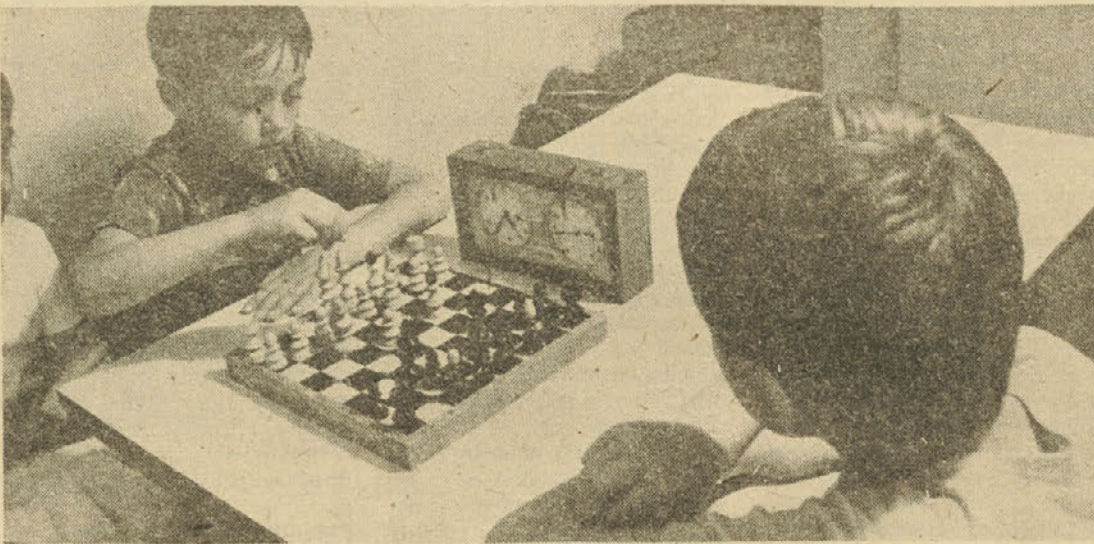
učinke šaha na zorenje (mlade) osebnosti: s šahom razvijamo vrsto duševnih procesov, čustveno stran osebnosti, oblikujemo moralna in etična stališča ter smisel za lepoto, razvijamo logično in intuitivno mišljenje, sposobnost zbranosti ob sočasni zmožnosti hitrega prenosa težišča koncentracije in krepimo operativni spomin.

Mariborski posvet pa je v svojih sporočilih odkrito svaril tudi pred enostranostmi. Naš šahovski mojster in vzgojitelj Anton Preinfalk je opozoril, da bi bilo enostransko in škodljivo, če bi pionirji in mladinci gojili samo šah. Treba jih je navajati tudi na rekreacijske športe. Ta razpravljalci in tudi drugi udeleženci so grajali klubaštvo, pretirane tek-

movalne zahteve do mladih, prezgodnje zvezdniško vedenje nadarjenih mladih šahistov, hitropotezno šahovsko hazardiranje (včasih celo pozno v noč) in podobne negativne pojave, ki se jim podobno kot drugi športi in napačno usmerjene svobodne dejavnosti seveda tudi šah ne velja tudi šolam, ki za šah ni-

majo dovolj posluha in ga ne upajajo kot enakovredno nogo v svobodne dejavnosti. Šahali smo, da celo nekateri raztelji prepovedujejo šahiranje šoli!), zato več sto šol v Sloveniji nima šahovskih krožkov. Tako tudi ni logično, da se za šahovsko gibanje naprezata šahovska zveza in zveza prijateljev mladine, ne pa tudi športna društva (celo šolskega šaha nekom ne vključujejo). Med objektivne težave, ki pa jih mogoče odpraviti, spada večkratno šahovsko znanje mentorjev (navadno tistih, ki jim šahovski mentorstvo kratkoma »obejo«). Zato so na posvetu namigali pozornost tudi vsem vrstam šahovskega izpopolnjevanja tako mladih nadarjenih šahistov kot mentorjev. Šahovsko znanje in veščina se oblikujeta počasi in zato je torej nujna postopna mreža šahovskih šol od elementarnih z najpreprostejšo šahovsko začetnico, namenjeno vsem krožkarjem, prek izpopolnjevanja do izbranih programov najbolj nadarjenih. Pospeševanje mladinskega šaha si želijo, da zastavijo trdno selekcijsko šahovsko piramido, podobno tisti, ki imajo najboljše organizirane športi doma in po svetu.

FRANCE FORSTNERIČ

Šahista

Ne bojmo se šaha!

Nekaj napotkov za delovanje šahovskih krožkov

Med mnogoterimi interesnimi dejavnostmi, v katere se vključujejo učenci osnovnih šol, je tudi šahovski krožek. Šahovski krožki delujejo v večini osnovnih šol. S smernicami za delo osnovnih šol pa sta še posebno poudarjena vloga in pomen interesnih dejavnosti pri oblikovanju vsestranske razvite samoupravne osebnosti.

Veliko mentorjev ima težave pri načrtovanju, vodenju in samem delu v šahovskem krožku. Da bi jim olajšali delo, smo se namenili v sestavku spregovoriti o nekaterih temeljnih vprašanjih, ki se pojavljajo pri delovanju šahovskega krožka.

V šahovski krožek se lahko vključujejo učenci vseh razredov. Če se je v krožek vključilo veliko učencev, tedaj jih razde-

limo v skupine, in to v starejši in mlajši skupini. Lahko pa jih razvrstimo tudi glede na poprejšnje šahovsko znanje. Ne delimo pa skupin po spolu. Tako kot za vse druge interesne dejavnosti velja tudi za šahovsko, da jo učenci sme opustiti, če ugotovijo, da mu dejavnost ne ustreza in da v njej ne najde osebnega zadovoljstva. Na osnovnih šolah, kjer je učencev manj, oblikujemo en šahovski krožek za vse učence, vendar pa upoštevamo pri načrtovanju šahovskih vsebin individualizacijo in diferenciacijo.

Načrtovanje dela krožka

Pri načrtovanju dela krožka za vse šolsko leto pritegne mentor učence, tako da skupaj ugotovijo, kaj bodo med letom delali,

kdaj in koliko časa bodo spoznavali skrivnosti šahovskih zakonitosti in v katerih tekmovanjih bodo sodelovali. Iznajdljiv mentor bo začel v organizacijo krožka kmalu vključevati posamezne učence in jih tako pripravil za kasnejše samostojno vodenje krožka.

Dobro izdelan delovni načrt krožka je zanesljiva pot h končnemu uspehu. Vsaka ura krožka mora biti načrtovana, sicer se bodo učenci naveličali obiskovati šahovski krožek in njihova motiviranost za šahovsko igro bo hitro kopnela. Pri načrtovanju mora mentor paziti, da načrt dela ne bo vsebinsko preširok, pa tudi ne preobsežen. V obeh primerih bi bili ob koncu leta udeleženci v krožku nezadovoljni. Dober pripomoček za načrtovanje dela je razpis za 4. cikel tekmovanja Šah mladini v šolskem letu 1982-83, ki ga je pripravila komisija za pionirski šah pri Šahovski zvezi Slovenije in so ga dobile vse osnovne šole.

Gmotne možnosti

Brez najpotrebnejših materialnih sredstev in pripomočkov šahovski krožek ne more učinkovito delovati. Na osnovni šoli z 20 člani šahovskega krožka bi morali imeti na voljo tele šahovske pripomočke: stensko magnetno šahovnico s površino enega kvadratnega metra, deset šahovskih kompletov, vsaj pet šahovskih ur, nekaj najpotrebnejše šahovske literature, žig s šahovnico in s kompletom figur za odtiskovanje. Dobi pa se že komplet letaseta za preslikovanje šahovskih pozicij. Pomagamo si lahko tudi z grafoskopskimi posojnicami, z episkopom in z diaslikami. Na večjih šolah lahko učenci pri tehničnem pouku izdelajo povečane stenske slike pomembnih šahovskih osebnosti in drugih šahovskih znamenitosti. Z razmišljanjem in iznajdljivostjo bomo znali rešiti marsikatero težavo, ki se nam zdi na prvi pogled nerešljiva in težka.

Če je le mogoče, naj šahovski krožek poskrbi, da bi na šolskem dvorišču ali parku postavili šahovnico veliko štiri kvadratne metre, ki bi jo uporabljali za rekreacijo med šolskimi odmorali ali v prostem času učencev. Figure so lahko iz lesa ali iz plastike, vi-

soke pa naj bodo 30 do 40 cm. Taka šahovnica na prostem lahko veliko prispeva k širjenju zanimanja za šah, na voljo pa naj bo tudi krajanom.

Načini dela v šahovskem krožku

Delo v šahovskem krožku je organizirano tako, da bodo pionirji — šahisti od vsega začetka ustvarjalno sodelovali. Pri tem moramo upoštevati splošna spoznanja iz didaktike — o učnih oblikah, učnih načelih in učnih metodah. Mentor se mora zavdati, da so pri šahu nekatere posebnosti. Pri vodenju šahovskega krožka je treba upoštevati priložnost učnih oblik, sodobne učne metode in skrbeti za nazornost. Več o vsem tem najdejo mentorji v treh imenitnih priročnikih, ki pa so napisani v srbohrvaškem jeziku. To so: Priročnik za nastavo šaha u školama, Zagreb 1975; Šah u škole, izdal Center za napredek šaha v Beogradu leta 1979 in priročnik piscev Rohlina in Stegića Priročnik za nastavu šaha u školama — Metodika, plan i program, izdal ga je prav tako Center za napredek šaha v Beogradu leta 1982. Posebej pa opozarjamo mentorje na letošnjo dvojno septembrsko številko Vestnika, glasila Šahovske zveze Slovenije, ki je v celoti posvečena delovanju pionirskih šahovskih krožkov. V samoiniciativnih krožkih odkrivajo pionirji šahisti in z njimi mentor nove možnosti, ki se jim ponujajo v danih okoliščinah in s tem bogatijo vsebine dela v šahovski interesni dejavnosti. Pišejo stenske časopise, »tiskajo« šahovska glasila, postavljajo šahovske probleme in šahovske križanke ipd. Učenci so v takem šahovskem krožku sproščeni, vedri in ustvarjalni.

Delo se povezuje z življenjem

V šahovskem krožku učenci spoznavajo šahovske zakonitosti, se učijo in naučijo igrati šah. Postopno jih uvajamo v šahovsko »pismenost« do stopnje, ko bodo sposobni samostojno uporabljati šahovsko literaturo. Ob spoznavanju turnirskih sistemov le-to povežemo s konkretnimi turnirji, ki jih v tem času igrajo po svetu. Ob bližnjih turnirjih, še posebno tistih, ki jih organizi-

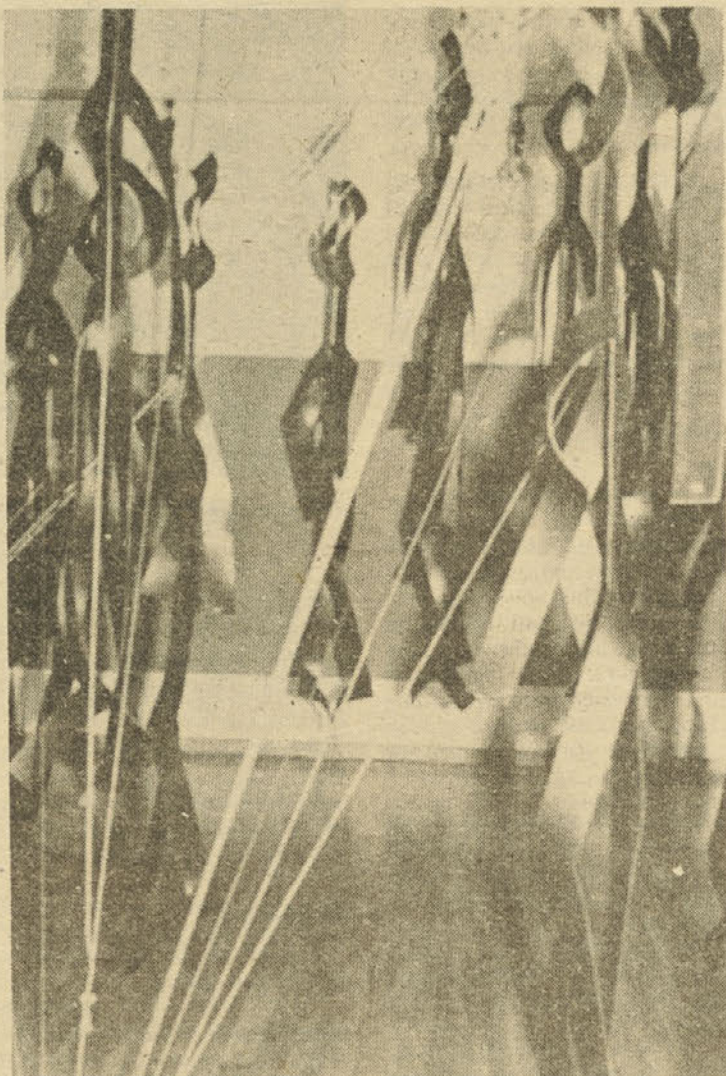
ramo v Jugoslaviji, se pogovarjamo o udeležencih, o pomenu turnirja in o tem, kakšen odziv ima v šahovskem svetu. Spremljamo poročila v dnevnem tisku, po radiu in televiziji. Pregled pomembnejših turnirjev, kot so tisti za svetovna prvenstva, izdelamo turnirsko preglednico in vanjo sproti vpisujemo rezultate o kolih in napredovanju. Preglednico izobesimo na vidnem mestu, da tako zvedimo zanimanje tudi pri drugih učencih, ki sicer niso v šahovskem krožku. V krožku ali tudi širše v šoli lahko pripravimo predavanje o aktualnih šahovskih dogajanjih ali iz šahovskih preteklosti. Možnosti je zelo veliko.

Delovanje šahovskega krožka bi se moralo čutiti tudi pri vzvzen. Zanimanje zanj bi morali zbuditi pri starših in krajanom. Prav bi bilo, če bi o delu šahovskega krožka obveščali tudi druge ljudi; to lahko storimo občasnim poročanjem v dnevnem tisku in drugih množičnih oblikih. Veliko je vredno zlatoto, če lahko pionirji — šahisti svojim delu v šahovskem krožku preberejo v svojem glasilu, to Pionirskem listu. Prav redki zapisi o delovanju šahovskih krožkov v športni prilogi Dela rubriki Iz naših ŠSD. Pionirji radi pišejo o svojih uspehih, spodbuditi jih moramo in jim pomagati, da bodo znali poročati stvarno in objektivno.

Mentorjeva šahovska kultura

Uspešnost in učinkovitost v vodenju šahovskega krožka v osnovni šoli je zelo odvisna od tega, kako je mentor šahovsko razgledan. Če je oze, šahovsko neboljen in organizacijsko ne učinkovit, tedaj bodo naši šolarji šahu zelo malo napredovali. Tako kot se učitelj temeljito pripravlja za učno delo, se mora tudi mentor šahovskega krožka dobro razgledati po sodobnih šahovskih začetnicah, ki so pisane tako, da upoštevajo najnovejša spoznanja psihologije, pedagogike, didaktike in učne tehnologije. Le ob dobrem in strokovno sposobnem mentorju mladi šahovski rod raste, napreduje in se razvija skladno s svojimi sposobnostmi.

MLADEN TANCER

Delo učitelja in umetnika Gustava Januša

ALI POZNAMO UČENCE?

Vzorno ali zdravo vedenje v šoli?

Leta 1978 smo uvedli v naše šole namesto nekdanjih petih ocen iz vedenja (odlično do neprimerno) tristopenjsko oceno: vzorno, primerno in neprimerno. Tem smo dosegli, da je mogoče tudi s kvantitativno oceno ponazoriti novo kakovost vrednotenja vedenja učencev.

Nekdanja ocena »vedenje odlično« je vsebovala vse odtenke normalnega in zdravega vedenja, ocena prav dobro pa je še pomenila ne le enkratni spodbujali ali nerodnost, temveč že kar večkratno upornost, tudi destruktivnost, disocialnost in najbrž celo revolucionarnost.

Tisti, ki poznamo vedenje mladih, smo dokazovali, da je potrebna opisna ocena iz vedenja. To se seveda ni uresničilo, razen v izjemnih primerih, kadar je šlo za motenega učenca in je učitelj moral poiskati pomoč strokovnega teama. Zdajšnja tristopenjska ocena vedenja je bolj opisna in omogoča stvarnejšo predelavo, pa tudi bolj normalno porazdelitev, kot govorijo številke. Ista populacija učencev je bila ocenjena iz vedenja do leta 1978 takole: odlično oceno je dobilo 64,8% učencev, prav dobro in manj pa 35,2%. V letu 1978, ko so bili učenci ocenjeni po novem, jih je dobilo 16% oceno vzorno, 81% primerno, 3% pa neprimerno.

Tisti, ki se ukvarjamo z mentalno higijenskim svetovanjem, delom, najbrž drugače gledamo na vedenje mladostnikov kot pa učitelji v razredu. V skupini s 25 otroki je »normalno«, da se vsaj trije vedejo zelo drugače kot drugi, da so preveč nemirni ali celo agresivni ali pa premalo razgibani ali celo zavrti. Motijo normalno delo v razredu in ovirajo učitelja; ta jih ima za grešne, ki jih je treba odstraniti, pida ne okužijo drugih.

Sodelavci v strokovnem teamu motenega ali motečega učenca sprejemamo v posvetovalnici kot celotno bitje, ki potrebuje pomoč in zdravljenje ali prevzgojo. Ta posebni zaščitni in obravnavni pa imajo nekateri strogi pedagogi za »potuho«. Vzroki, da se vedenje učencev v razredu oceni »normalno« od vzornega prek primernega do neprimernega ali nezdravega, so zelo zapleteni in odvisni od naših pričakovanj o »dobrem«, »zdravem« in »idealnem« vedenju.

Ideali kot vrednote, za katere priznavamo svoj trud (tudi življenjski), so pojavi, odnosi, subjekti in objekti, na katere navezujemo svojo potrebo po trajnosti. Smisel življenja in bivanja zaposluje tudi naše petnajstletnike. Sprašujemo se: Kdo sem in kakšen sem? Ali: Koliko pomenim komu? Ali sem res nekdo? Ljudje občutimo ideale in vrednote kot svoje cilje ali želje, ki nas osrečujejo, ko jih uresničujemo ali dosegamo.

Ideali mladostnikov postajajo zanimivi za pedagoge in psihologe po revoluciji, ko se je zamažal svet »zlatih starih časov«, odkar starši ne delajo več doma (na njivi, v delavnici), ampak v tovarni, pisarni, laboratoriju in ne dajejo več neposredno zgleda delovnega vedenja. Marxova opredelitev delavčeve odtujenosti od njegovega dela zajema tudi kompleks identifikacije mladostnika z njegovimi vzorniki ali nosilci vrednot.

Upornost v puberteti

Značilno in normalno je, da kaže mladostnik v drugem desetletju dozorevanja osebnosti poudarjeno potrebo po neodvisnosti od avtoritet, prezira vse, kar je »staro«, nasprotuje z molkom, z uporomo pokončnih, s protestno glasbo... Ideal osebnosti predvojne dobe, za katero so značilne lastnosti: čistost, lepota, ognjevitost, zvestoba, moč, pogum, prijateljstvo, preziranje nežnosti itn. sta revolucionarna filozofija nadomestili z novim likom. Saganova in drugi opisujejo mladostnika z dialektiko nasprotij: grenka sreča, smešna žalost, bistroumni nesmisel.

Analizo prevrednotenja vrednot v družbi in družini M. Bergantove poznamo ne le z vidika primerjave idealov družbe po revoluciji (socialistični humanizem, bratstvo, enotnost narodov) s cilji storilnosti pri delu in harmonije v medčloveških odnosih, ampak tudi iz nekaterih analiz vzrokov disocialnega in bolezenskega vedenja.

Ocena »vzoren« spravlja v zadrego

Ideal zdrave, zrele in ustvarjalne socialistične osebnosti — zdrav, bister, pogumen, samozavesten, razumevajoč, spreminjajoč človek (generično bitje po Marxu) zbujajo v vzgojiteljih željo po vzornem otroku. Vzoren otrok izstopa iz povprečja, je poslušen, starši so nanj ponosni, dela vse, kar se od njega zahteva, je resen, marljiv, vreden, ambiciozen.

Vzoren otrok je z vidika mentalne higiene že moten, ker je brezhiben in torej nenormalen. Normalno in zdravo je, da poleg poslušne ubogljivosti otrok razvije veliko samoiniciativnosti, verno čustvovanje in navezovanje na vrstnike, ki so radi med seboj enaki in odklanjajo vzorne brezhibneže. Zdrav in normalen mladostnik združuje potrebo po veljavi in uspehu s potrebo po zvezah in enakosti z vrstniki v harmonijo, ki niha v zlati in povprečni sredini do obeh skrajnosti, vzornosti in neprimernosti. Vzoren otrok je bolj kot s potrebo po enakosti (ideal naše ustave) obseden s potrebo po

brezhibnosti. Ocena »vzoren« spravlja zdravega mladostnika v zadrego, identificira ga z agresorjem ali z nezmotljivo avtoriteto, pomeni odmik od normalnega povprečja. Klinična praksa kaže, da je med »vzornimi« učenci manj revolucionarjev kot med »neprimernimi« ocenjenimi, med katerimi pa je žal največ destruktivnih mladostnikov.

Vrednote

Osebnost kot enotnost in organizacija značajskega ponašanja je odsev zgodovinske, kulturne ali razredne pripadnosti posameznikov. Tudi naše domače raziskave kažejo, da na uspeh in vedenje mladih odločilno vplivajo: socialno-gospodarski položaj staršev, njihov poklic in izobrazba, saj je v tej označbi zajet človekov širši vrednotni sistem. Utemeljitelj socialistične družbe Marx in Engels sta skupaj z drugimi teoretski opredelila tudi socialistično osebnost kot proizvajalca dobrin in vrednot po merilih človeka za človeka. Cilje socializma (napredek in razvoj družbe in posameznikova sreča v njej) je mogoče dosegati z delom, ustvarjalnostjo, s sodelovanjem med ljudmi in s humanimi odnosi med ustvarjalci dobrin in vrednot. Preprosta ukinitelj lastništva proizvajalnih sredstev žal še ni prinesla humanih odnosov, saj se v zavestne cilje vzgoje osebnosti vpletajo premnogi (podzavestni) ostanki preteklosti.

Predsedki in iluzije

Ideal zrele socialistične osebnosti (privrženost socialistični domovini, prizadevnost in vztrajnost, bratstvo med ljudmi in narodi, ohranjanje kulturne dediščine, razvijanje ustvarjalnosti, humanizem in enakopravnost, sodelovanje in solidarnost) se v vsakdanjem življenju v celoti — dolžnosti + želje + možnosti — pogosto sprevrže v predsodke in iluzije, ki se kažejo tudi v pričakovanjih učiteljev o tem, kakšne ljudi naj bi vzgojili.

Želja »biti dober«, ta notranja potreba, vodi vsakega človeka, posebno mladostnika, v iskanje vzornika. Ideal ljudi v storilnosti (ali potrošniški) družbi žal preveč zanemarljivo temeljno potrebo po čustvenem povezovanju z drugimi, ki smo jo v ustavi opredelili kot »bratstvo in enotnost«.

Pokorno uboganje avtoritet, ta preživeli ideal preteklosti ali predsodek, se le s težavo spreminja v ustvarjalno in pogumno tveganje. Pridno posnemanje in kimanje zelo počasi in le pri zdravih in normalnih (primerno vedenje?) prerašča v iskanje rešnic. Vsi vemo, da je v razredu

laže delati z ubogljivimi in mirnimi učenci, s takimi, ki samo kimajo, kot pa z nemirnimi, zvedavimi, ki nenehno nekaj iščejo.

Iz pripomb v matičnem listu in pogovorov s pedagogi motenih in motečih učencev sklepam, da je vprašanje o tem, kakšno vedenje je primerno, zelo zelo zapleteno, polno predsodkov in podzavestnih vzrokov in da je žal večsah v naših prevzgojnih domovih več socialističnega humanizma do disocialnih mladostnikov, kot v normalnih šolah do zdravih otrok in mladostnikov.

Sklep

Domneva navedene raziskave vzorov in idealov petnajstletnikov v Mariboru, da je vedenje mladih pomembno odvisno od vrednot časa, družine, njenega socialno-gospodarskega položaja in še bolj od lastnosti očeta, matere, učitelja, prijatelja, se bolj kot v oceni vedenja »vzorno« — primerno — neprimerno — kaže v opisu zaželenih lastnosti vzornikov in v odklanjanju nezaželenih.

T. K.

Prijatelj

OB 24. OKTOBRU, DNEVU ZDRUŽENIH NARODOV

Dejvid, Majk in naš sin

V začetku šolskega leta je razredničarka sklicala starše na sestanek. Tako kot vsako leto je pojasnila, kako naj starši pomagamo šoli. Vzgoja je sicer povsem enostavna reč, le znati se je treba v vseh podrobnih nepogrešljivostih. Včasih se mi zazdi, da je vzgoja delo prometnika, ki mora reševati zagate, ki jih odrasli nehoti povzročamo.

Sedeli smo torej v tistih, za odrasle vedno premajhnih šolskih klopih in poslušali: koliko zvezkov in s kakšnim robom, o letnicah še uporabnih učbenikov, barvicah, telovadnih oblekah in copatah in seveda o primernem vedenju naših šolarjev. Malce dolgočasno sem premišljala, kako se počasi moderniziramo in organiziramo in v mislih odštevala od družinskega proračuna te vsakoletne, vedno višje izdatke. V mislih sem že črtala nove čevlje zase in pumparice za hribolazenje za moža, čokolado v prahu; ki mi je tako poenostavila skrb za zajtrk, sem skrčila na polovico, ukinila sladoled in še kaj — pa bomo vozili. Najbrž sem v tem premišljevanju preslišala kakšen stavek. Iz zamišljenosti sta me prebudili imeni — Dejvid, Majk — saj sta neslovenski in torej za uho nenavadni. Tako sem z vso prisotnostjo slišala le tojgo:

— Prosim, opozorite otroke, da bodo vljudni z njima, saj prihajata iz povsem drugega okolja in jima bo treba pomagati pri vključevanju. Že to ne bo lahko.

Najbrž sta Angleža, sem standardno pomislila. Seveda bodo težave z jezikom. Ah, kaj! Saj morajo tudi naši otroci iz drugih republik osvojiti slovenščino in ta naš vasa zazrti program slovenske književnosti. Se bosta že nekako znašla. Bilo me je sram vprašati, če sem kaj preslišala. Nato sem vse skupaj celo pozabila.

Nekega dne pa se je sin ves razgret prepozno pripodil iz šole. — Veš, mama, perfektna sošolca sem dobil. Dejvid in Majk igrata košarko bolje kot mi vsi.

— Ja? Kaj že znata slovensko, da ste se tako dobro ujele?

— Ne. Govorita angleško. Ampak pri košarki uporabljamo mednarodni jezik znakov.

— Aha. In kako sta se živela?

— Dobro! Zakaj vprašuješ?

— Aaa, kar tako... Sem mislila, da bosta imela težave...

— Misliš zato, ker sta črna?

— Kakšna sta? Črna, praviš?

— Da. Ne bodi neumna, mama!

Ostala sem brez besed. Brez krivde kriva, pa vendar je iz mene pogledal za hip tisti nečlovek, ki se ga sploh nisem zavedala. Zdal sem bila torej v prometni zagati, ki sem jo sama povzročila. Kaj zdaj?! Moj otrok ne sme v meni odkriti tega nečloveka. Zaradi njega samega, ne zaradi mene. Jaz sem pač, ne da bi vedela za to, obremenjena z nekimi starimi čustvenimi vzgibi. Pripadam generaciji, ki so jo pohabili — zbirali smo stanjole od čokolade »za zamorčke«. Ne dolgo, a smo jih zbirali... Nekaj v meni so zveržili in s tem živim kot s telesno okvaro. Torej je to tisto, na kar nas je razredničarka posebej opozorila in sem preslišala.

— Ali ne bi povabil Dejvida in Majka domov pa bi se tu igrali?

— Ne. Ne bi. Ampak tudi jaz sem se vpisal v esperantski krožek, skupaj z Dejvidom in Majkom. Čez pol leta se bomo že gladko pogovarjali. Takrat jih bom povabila in oni mene. Tako je predlagala tovarišica učiteljica.

— Imenitna rešitev, se mi zdi.

Joj, kako mi je odleglo. Bister prometnik tale moj sin. Bistrejši od mene.

— Sploh sem pa lačen. Tako imenitno smo igrali, da smo vsi pozabili na malico.

Preprosto, naravno in neobremenjeno se zna odzivati današnji mladi človek. Takrat sem dojela, da je otrok pravi prometnik, pravi »plavi angel« pedagogike...

JOŽA ZAGORC

Z domiselnostjo preženemo sivino

Šolski prostori naj bodo prijetni

Otrok doživlja svet okrog sebe na poseben način. Za otroka je značilno, da se v posameznih razvojnih obdobjih spreminja — postaja dojemljivejši — to pa je precej odvisno prav od okolja, v katerem živi.

Osnovnošolec preživi doberšen del dneva v šoli. Kako se počuti na šolskem igrišču, na zelenici? Kako vplivajo nanj šolske avle, učilnice in drugi prostori? To so vprašanja, o katerih je vredno razmišljati.

Učenca že od prvega razreda prepričujemo, da je šola njegov drugi dom. Urejen dom pomeni otroku prijetno in toplo ozračje, v katerem se počuti varnega. Šola je otrokov drugi dom, vendar v njem vladajo drugačni socialni donosi, ustaljen življenjski red, ki se mu mora učenec prilagajati, če hoče uspešno sodelo-

vati v vzgojno-izobraževalnem procesu.

Na šolskem igrišču je drugače kot na domačem dvorišču ali v bližnjem parku. Šolsko igrišče s prostori za vse vrste športa daje otroku več možnosti za vsestranski telesni razvoj, od katerega je precej odvisen tudi razvoj umskih sposobnosti.

Kakšne naj bodo učilnice? Z malo truda, z učiteljevo iznajdljivostjo pa tudi z domiselnostjo učencev postane učilnica prijeten učni prostor. Stene pozivimo z likovnimi in literarnimi izdelki učencev (ki pa jih glede na učne teme dokaj pogosto spreminjamo). Paziti moramo, da namerimo pozornost vsem učencem. Tudi tisti, manj uspešni, morajo imeti svoj izdelek na steni. Učenec potrebuje v svojem okolju potrditev, doživeti mora uspeh,

saj je to odlična motivacija za uspešno delo.

Pouk je bogat, zanimiv in privlačen, če učitelj animira učence, da zbirajo slikovno gradivo, aktualne članke iz revij, časopisov in knjig. Ob tem bodo začutili, da lahko zajamejo znanje iz različnih virov. Zbrano gradivo z učiteljem izberejo in razvrstijo na vidno mesto. V razredu se morajo zrealiti aktualni dogodki z vseh področij življenja in dela. Izkušnje kažejo, da je dobro, če imamo v učilnici vse leto »stalno tablo«, na katero pritr-dimo, npr. mere, razne pojme, dogovorjene znake... Učenec bo težko pozabil vidno sliko, ki je zabeležena v njegovih možganih. Rože na okenskih policah dajejo prostoru poseben čar. Zanje skrbijo učenci. Mimogrede se naučijo vzgajati različne vrste

rastlin.

Tudi stene v šolskih avlah pozivimo z likovnimi izdelki. Zanimivo je pogledati v vitrine, ki ne smejo biti nikoli prazne. Škoda bi bilo, če bi domiselne izdelke učencev »skrivali« v zaprtih omarah. Prav je, da jih vidijo vsi učenci, učitelji, starši, krajani iz okolice šole; dajmo vsakemu učencu možnost, da se bo uveljavil.

Tako motivirani učenci bodo v resnici postali soustvarjalci šolskega prostora. V njem se bodo dobro počutili, ker bodo videli, da se na vsakem koraku kaže njihovo delo. S takimi oblikami in metodami dela bomo vzgajali in oblikovali osebnost, ki bo znala vrednotiti kulturno življenje in delo.

DARJA INTIHAR

RESNICE

• Naše šole preveč poudarjajo izobraževalni smoter in premalo vzgojnega smotera. Učna snov naj bo sredstvo, s katerim bomo dosegli vzgojni smoter.

• Načrtovati moramo take oblike in metode usposabljanja pedagoških delavcev, ki jih bodo manj obremenile in bolj usposabljevale za delo.

• Razmisliiti bo treba o tem, kako bomo normalni delovno obveznost učitelja, ki ni delavec za tekočim tratom. Njegova učna ura je nepopolnoljiva, nanjo se je treba temeljito pripraviti.

• Kar zadeva kulturno vzgojo, je kar precej narejenega. Pokazalo se je, da si najosnovnejše kulture le ne moremo privzgojiti sami.

• Pomembno je usklajeno sodelovanje doma in šole. Pri kulturi našega okolja lahko tesno sodelujeta šola in krajevna skupnost.

(Iz pogovora za okroglo mizo ob dnevu pedagoške enote Ivana Cankarja iz Trbovelj)

delo
šola

Osemdesetletnica logopeda Zdravka Omerze

Ko govorimo o poteh in smerih slovenske logopedije, letos ne moremo mimo pomembnega dogodka — osemdesetletnice znanega slovenskega logopeda Zdravka Omerze, ki je sam z redkimi začetniki utiral pota slovenske logopedije v zadnjih štiridesetih letih, kmalu po začetnem delu pionirja logopeda Vilka Mazija. Prav je, da o človeku, ki je delal več kot štirideset let kot logoped in surdopedagog in je dejavno spremljal razvoj na tem področju še potem, ko je že odšel v pokoj, nanizamo nekaj življenjskih in strokovnih podatkov.

Zdravko Omerza sodi med tiste rod učiteljev, ki je rasel in se duhovno razvijal v težkih razmerah, tako, da se je z veliko voljo in zavzetosti do stroke dokopal do zaviljivih spoznanj in pedagoških metod pri svojem delu z mladino.

Rojen je bil 13. februarja 1902 v Krškem. Višjo deželno realko je končal leta 1921 in poslušal štiri semestre na fakulteti kot izredni slušatelj na skupini pedagogiki. Opravi je tečaj za obrtno nadaljevalne šole; strokovni učiteljski izpit je naredil leta 1925, strokovni izpit za poučevanje gluhohecmih pa leta 1931. Odločitev za surdopedagoško delo mu je bila kažipot k popravljanju govornih motenj slušno prizadetih otrok.

Na ljubljanski gluhohecmnici je do upokojitve (leta 1965) vodil avdiološki oddelek. Med okupacijo je bil v nemeškem koncentracijskem taborišču. Po vojni je z veliko požrtvovalnostjo iskal novih poti pri učenju govora govorno prizadetih oseb. Dvakrat je bil na študijskem potovanju po ZDA (leta 1939 in leta 1952).

Veliko zgledov in dejavnosti v logopediji v svetu, zlasti v ZDA je prvi poskusil pri nas prav Zdravko Omerza v desetletju po vojni.

Kot vsestransko razgledan šolnik in logoped je štirinajst let

predaval logopedijo na logopedskem oddelku pedagoške akademije. Do leta 1970 je vodil tudi republiški odbor logopedске sekcije za Slovenijo.

Zdravko Omerza je spretno povezoval teorijo s prakso in je pri Slovencih najvidnejši pisec knjig s področja praktične fonetike in logopedije: poleg tega z njima v svojih delih tudi področje vzgoje in izobraževanja gluhih in naglušnih otrok.

Napisal je tudi samostojne knjige in publikacije: Predšolski gluhi otrok in njegova vzgoja (1955), Logopedija (1959), Začetno računanje (skripta 1961), Začetno računanje (razširjeno leta 1962), Začetno računanje (razširjeno leta 1967), Razširjenost govornih napak pri učencih osnovnih šol v Sloveniji (1961), Naglušni otrok (1963), Uporabna fonetika (skripta 1964), Uporabna fonetika (knjiga 1970), Govorne napake (1972).

Kot soavtor je sodeloval pri Berilu v slikah za 2. in 3. razred šole za gluho mladino (Beograd 1955) in napisal Berilo v slikah za 2. razred šole za gluho in naglušno mladino (Ljubljana 1973).

Svoje članke, razprave in statičke je objavil v časopisu Pomembnejši sluha in govora, v Specijalni školi, v Sodobni pedagogiki, v Prosvetnem delavcu, v Slovenskem izseljeniškem kolektaru, v reviji Otroci in družina, v Našem svetu, Naši ženi, v dveh zbornikih zavoda za gluho mladino (1940, 1950) in v logopedskih zbornikih. Omerza sodeluje tudi v zamejskih časopisih in revijah.

Vsestransko delaven in vztrajen je jubilat dopolnil delo velikega šolnika Frana Grma (1877—1967) in kolega Vilka Mazija (1888) ki sta veliko prispevala k oblikovanju slovenske logopedске dejavnosti in k njenemu razvoju.

BOGO JAKOPIČ

Dobre možnosti za prizadete otroke

Delavnica pod posebnimi pogoji z domskim varstvom v Črni na Koroškem

Izkušnje potrjujejo teoretične ugotovitve, da zmerno in težje duševno prizadetih oseb ne moremo nikdar usposobiti za samostojno življenje. To pomeni, da ostajajo vse življenje v skrbi staršev, skrbnikov in širšega družbenega varstva.

Širše družbeno varstvo je v SR Sloveniji zakonsko opredeljeno od predšolske vzgoje do vključitve v življenje in delo. Vključitev v življenje in delo pa pomeni delo v delavnicah pod posebnimi pogoji, ki jih morajo po zakonu ustanoviti občinske skupnosti socialnega skrbstva; to so posebni socialni zavodi, ki sprejemajo srednje duševno prizadete osebe v varstvo in v nadaljnje usposabljanje in jih zaposlujejo.

Delavnice imajo predvsem zaščitno vlogo, ki prevladuje nad proizvodno. To pomeni, da ni vse podrejeno in prilagojeno delovnemu procesu: delo je le sestavni del življenja in dela, pri tem pa so pomembni tudi varstvo, prosti čas in rekreacija. Delo mora biti prilagojeno sposobnostim in de-

lovnim zmogljivostim varovancev.

Ker je delavnica socialna ustanova, njene naloge niso omejene samo na zagotavljanje zaposlitve, ampak segajo tudi v varovancevo okolje, kjer živi varovaneec po opravljenem delu. Pomembno je namreč, da živi v primernem okolju, kjer lahko sodeluje pri vseh dejavnostih v skladu s svojimi sposobnostmi.

Kljub temu da varovaneec nima statusa delavca (vsaj za zdaj še ne!) in da so upoštevane posebne zahteve, mora delo v delavnici potekati po določenem delovnem programu: pravice in dolžnosti določa delovni red, delo se nagraduje, delovna obveznost je približno 42-urna, varovaneec ima pravico do dopusta itd. Prizadevamo si, da bi bilo delo v teh delavnicah čimbolj podobno rednemu delu, saj to vpliva na povezanost prizadetih oseb z družbo. Idealni cilj pri razvijanju delavnice pod posebnimi pogoji naj bi bil v tem, da bi se le-te ra-

zlikovale od navadnih delavnic le v tistih vidikih, ki jih moramo upoštevati zaradi posebnih sposobnosti varovancev. Delo v delavnici je prilagojeno potrebam bližnjih gospodarskih organizacij: varovanci opravljajo v delavnicah najrazličnejše delovne operacije, predvsem tiste, ki zahtevajo veliko živega neposrednega dela, ki najbolj obremenjuje gospodarstvo.

Po zakonodaji SR Slovenije s tega področja in navedenih strokovnih izhodišč, smo leta 1978 v sklopu zavoda za delovno usposabljanje v Črni na Koroškem ustanovili delavnico pod posebnimi pogoji. Po štirih letih delovanja te delavnice lahko ugotavljamo, da so se vsa teoretična strokovna izhodišča za njeno ustanovitev in delo v praksi bolj ali manj potrdila. Ob razvoju pa se je pojavilo veliko vprašanj, o katerih prej nismo razmišljali.

Pomembno vprašanje je organizacija in razvijanje časa, ki ga varovanci preživijo zunaj delavnice. Najbolj smotno je, da varovanci preživijo ta čas v svoji družini. Družina pa mora biti urejena in za prizadeto osebo toplo čustveno zatočišče. Starši morajo imeti dovolj časa, ki ga posvetijo prizadeti osebi, da se bo lahko čimbolj razvijala. Zaradi najrazličnejših vzrokov družina vsega tega prizadeti osebi ne more dati. Starši namreč umrejo prej kot otroci in v visoki starosti niso več sposobni varovati in negovati svojih prizadetih otrok. Zaradi službene ali družbenopolitične dejavnosti ne morejo posvetiti prizadeti osebi toliko časa, kot bi ga ta potrebovala. Družina, kjer se pojavljajo alkoholizem ali druge zasvojenosti, duševna prizadetost, duševna bolezen in asocialno vedenje, ne more opravljati svoje vzgojne naloge. Zaradi oddaljenosti doma od delavnice ni mogoče organizirati rednega ali izrednega prevoza v delavnico in domov, to pa onemogoča redno obiskovanje delavnice.

Prav zaradi vsega tega smo skušali najti kraj, kjer bi lahko živele prizadete osebe, ki v družini nimajo možnosti za to. Zdaj skušamo rešiti ta problem tudi zato, da bi prizadeto osebo čimprej in čimbolj smotno vključili v življenje in delo. Za to je več možnosti: bivanje v rejniški družini, v domu za ostarele, v zaprtem, pol-odprtem psihiatričnem zavodu, v organizaciji za usposabljanje ali v dijaškem domu ali v drugih domovih. Možnosti torej ni malo, vendar pa nobena od njih ni izdelana.

Več prednosti kot pomanjkljivosti

Ker je v našem zavodu čedalje več absolutov (tj. programu delovnega usposabljanja), ki se niso mogli ustrezno zaposliti, še manj pa vključiti v ustrezno obliko življenja po končanem delu in zaradi vse večjih zahtev staršev in skupnosti socialnih skrbstev, da bi gojenci še ostajali v zavodu, smo ob ustanavljanju delavnice pod posebnimi pogoji začeli razmišljati o oblikah varstva za varovance te delavnice iz drugih občin.

Zato smo v zadnjih dveh letih razvili posebno zasnovo domskega varstva varovancev v delavnici pod posebnimi pogoji, ki je doslej prva in edina takšna oblika v Sloveniji. Tudi ta ni idealna, vendar smo ugotovili veliko več prednosti kot pomanjkljivosti.

Pri oblikovanju takšnega domskega varstva smo upoštevali predvsem tale izhodišča:

Notranja organizacija doma mora biti takšna, da povsem zadovoljuje sposobnosti in posebne osebnostne lastnosti varovancev. Varovaneec mora dom

sprejeti kot svoj in si ne sme ti, da bi ga zapustil. Da to dožemo, se moramo izogibati vsega, kar spominja na šolo, sični internat, samski dom ipd.

Dom mora biti zunaj delavnice, tako da človek ne ostaja nehn v zaprtih prostorih. Varovaneec mora sodelovati v družnem življenju, pa čeprav le nekaj minut na dan, ko gre na delo nazaj.

Ker je z ekonomskega stališča dom premajhen, da bi bil lastno samostojno organiziran in se organizacijsko vezal na ne drugo organizacijo, moramo ziti, da ne bi postal le nekaj podaljšek te organizacije. Doma mora imeti, kljub enotni malni organizaciji, svojo samostojno notranjo organizacijo in delo.

V zavodu že tretje leto imamo domsko varstvo za varovance iz delavnice pod posebnimi pogoji. Predvidevamo, bomo v letu 1983 to povsem dili, tako da bomo imeli: delavnico pod posebnimi pogoji za varovancev, dom za 25 moških, dom za 15 žensk. (Doselej s pripravili delavnico za 30 varovancev in dom za dekleta.)

Objekti za navedene dejavnosti so med seboj oddaljeni in vezani s krajem. Vsakemu objektu pa je zagotovljena popolnoma samostojna notranja organizacija, tako da lahko razvije posebne oblike dela.

Njihov dan

Delovni dan v delavnici pod posebnimi pogoji z domskim varstvom v Črni na Koroškem približno takle:

Dekleta in fantje bivajo v novanjski hiši, ki je sestavni soseske.

Delavnica je zunaj obkrožen domov, vključena je v obkrožen predel kraja.

Po zajtrku, ki si ga varovanci pomočjo vzgojitelja pravilo pripravijo sami, gredo na delavnico (od 7. do 13. ure).

Dopoldanski in večerni (tudi ob sobotah in nedeljah) teka po organiziranem programu doma. Program smo poskušali oblikovati tako, da je življenjski dom čimbolj podobno tistem družini. Varovanci urejajo svoje okolje, skrbijo za osebno higieno, za interesne zaposlitve prosti čas, vključujejo se v okolje (trgovine, prireditve, sprejem itd.).

Domsko varstvo naj bo namestilo za bivanje v domačem okolju, zato je ena izmed uslovov doma tudi v tem, da naj bi varovanci čimveč časa preživijo doma (praznike, počitnice, občasne sobote in nedelje). Tem je treba upoštevati varovanceve osebnostne lastnosti, zmere v družini in tudi oddaljenost.

Opazovanje in anketa med varovanci nam kažeta, da se pri nas dobro počutijo; da se velika večina počuti v domu doma. Varovanci, ki so bili pri našem zavodu (16 od 30) se počutijo v domu precej bolje kot v zavodu.

Organizacija dela s pestro vsebinami in oblikami motivirajo varovance za delo in za najrazličnejše dejavnosti. Varovanci se nenehno gibljejo, kar je zmerno duševno prizadeti osebi (pri katerih je stopnja samociativnosti izredno nizka) pomembno.

Z najrazličnejšimi oblikami dnevnega vključevanja v okolje se varovanci po svojih sposobnostih in osebnostnih lastnostih najbolj vključujejo v okolje.

Anketa med starši in skrbniki varovancev je pokazala, da starši zadovoljni s tem, da otroci v domu. Tedaj ko doma, tako ugotavljajo starši, otroci bolj umirjeni in laže živijo.

MARIJAN LAČEN

Devetdesetletnica učiteljice Mare Rakovšček

Rodila se je 23. aprila 1892 v Koprju v družini Petricev. Učiteljice je končala v Gorici in nastopila pot slovenske učiteljice, borka za slovensko besedo in za boljši socialni položaj kmeta in delavca. Njeno prvo službeno mesto je bilo v vasi Gloac, v tedanjem okraju Volosko. Tu je spoznala težak gmotni položaj in zaostalost istrskega kmeta. Po naravi živahna in narodno zelo zavedna se je takoj lotila dela. Pomagala je ljudem s svojim znanjem, z navetmi in s spodbudami. Vsi so jo vzljubili, saj so našli pri njej tolažbo in pomoč v vsakdanjih težavah.

Pri narodnoobrambnem delu je bila izredno pogumna, zmeraj v prvih vrstah napredne mladine. Ob volitvah v Vodiceh je s svojim šolskim upraviteljem pomagala in pojasnjevala ljudem, kako in koga naj volijo. Na dan volitev je večkrat pripeljala na kmečkem vozu starčke — volivce na volišče. To pa seveda ni ostalo skrito takratni oblasti. Karabinjerji, ki so jo imenovali »učiteljica z rdečim šalom«, so jo nenehno zasledovali. Tamkajšnji župnik, zaveden narodnjak, ki je tudi preživel dve leti v konfinaciji na otokih, se je zavedel, da grozi Mari Rakovšček aretacija, zato jo je s svojo kočijo odpeljal iz vasi.

Ko je službovala v Trnju pri Pivki, so ljudje takoj spoznali, da je narodno zavedna, pa tudi to, da je izredno dober človek. Kadar so bili v stiski, so se zatekali k njej po pomoč, tolažbo in po nasvet. Fašistične oblasti, ki so bile sproti obveščene o njenem delovanju, so jo skušale dobiti v roke. Zatekla se je v župnišče v Pivki, kjer se je nekaj dni skrivala. V Trnje pa je prišla tudi italijanska učiteljica Renzi, ki je Maro nenehno tožila oblastem. Pri šolskih oblasteh v Postojni se je morala večkrat zagovarjati, češ da je nasprotovala odprtju italijanskega otroškega vrtca, klicali so jo na razgovor zaradi šolske knjižnice itn. Prijave so bile na dnevnem redu in tako je bila, kljub naklonjenosti italijanskega šolskega nadzornika Bensa, 15. junija 1926 odpuščena iz službe. Primorske pa ni

zapustila takoj. Nekaj časa je hodila po brkinskih vaseh in učila. Karabinjerji so bili obveščeni tudi o tem, zato so jo nenehno iskali. Zmeraj se jim je znala spretno izmikati, seveda s pomočjo domačih obveševalcev. Toda tako ni mogla živeti v neskončnost, saj ni imela nikakršnih dohodkov.

Tako kot mnogi drugi tovariši je tudi Mara Rakovšček odšla čez mejo. Januarja 1927 je dobila odredbo: morala je v Slivnico pri Celju. Ker je bila dobra učiteljica, so jo kasneje premeštili v Celje.

Ko so vdrl v naše kraje sovražniki, so jo leta 1941 drugič odpustili iz službe in pregnali od doma. Mara je vse težave srečno preživela in se po vojni kot zavedna Primorka takoj pridružila tistim, ki so obnavljali slovenske šole na Primorskem. Tako je poleti 1945 pomagala v Trstu in okolici organizirati šolsko mladino. Sodelovala je pri ustanavljanju počitniških tečajev, v katerih so učitelji pomagali učencem, ki so imeli zdaj pouk v slovenščini. Sama je vodila tak tečaj pri Sv. Ivanu v Trstu. Z novim šolskim letom 1945/46 je bila nameščena na osnovni šoli na Opčinah. Toda tudi pri »zaveznikih« je doživela razočaranje. Ob koncu šolskega leta anglo-ameriška oblast večine slovenskih šol ni priznala in je odpustila učitelje. Med odpuščenimi je bila tudi Mara.

Razburjenje nad množičnim odpuščanjem se je kmalu poglobilo in Mara je še nadalje poučevala mladino na Opčinah. Zunaj šole je vodila izobraževalni krožek za odrasle in pionirsko organizacijo. Sodelovala je tudi kot vzgojiteljica v koloniji šolskih otrok v Sloveniji.

Po več kot štiridesetih letih vestnega in uspešnega dela je bila leta 1957 upokojena. Zasluženi počitek uživa v Domu upokojencev v Izoli. S ponosom se lahko ozre na prehojeno pot in na opravljeno delo. K visokemu jubileju — devetdesetletnici — ji iskreno čestitamo in želimo še veliko zdravih in mirnih let!

**SODELAVCI
IN PRIJATELJI**

obramba zaščita

Trajne vrednote za mlade

Tokrat objavljamo odlomke iz prispevka dr. Milana Kršmanovića o tradiciji in mladi v množičnih medijih (Obramba in zaščita št. 282). Vse odgovarja v svojem sestavku med drugim tudi na vprašanje: kaj pomeni gojiti revolucionarne tradicije in kako z njimi seznanjamo mlado.

Razprava o razmerju duhovne stvarjalnosti do revolucionarnega ustvarjanja, o revolucionarni dediščini, o gojenju tradicij njihovem vplivu na vrednote mladih bi morala izhajati iz dveh temeljnih vprašanj. Prvo vprašanje je, kako je v temeljnih družinskih usmeritvah opredeljen odnos do vrednot, ki nastajajo v družbi in njenih procesih. Drugo vprašanje pa je, kako sta v politiki in razvojno-programski stvarjalni akciji zamišljena in oblika konkretne družinske funkcije temeljnih vrednot, zlasti njihovo prenašanje na mladi rod.

Vsebinska prenašanja tradicij je, kako kaj različna: ideološka, politična, teoretična, etična, estetska, borbena, revolucionarna, organizacijska in podobna. Znanstvena misel in praksa potrdila, da to lahko storimo v oblikah:

— z razvijanjem tehtne, usmerjene, stalne in vsebinske vrednostne usmeritve pri prihodnjih rodovih;

— z ohranjanjem običajev, ki vsebujejo bistvene elemente revolucionarnih vrednot, in vnašanjem teh običajev v življenje in navade mladih;

— s povezovanjem novih idej s koreninami nastanka in z izvirnostjo uveljavljenih vrednot, ki so postale podlaga in vsebina tradicij, ki so v družbi še posebno cenjene;

— z ohranjanjem zgodovinskih likov inspiratorjev in ustvarjalcev vrednot, katerih življenjske ideale in lastnosti je treba vcepiti v življenjske težnje in navade mladih, tako da jim postanejo veliki vzori ali pa se celo identificirajo s temi svetlimi liki iz naše najslavnejše zgodovine;

— z oznakami, za katere želimo, da bi postale tradicija (oblačila, oznake, predmeti za osebno rabo itd.);

— z zaznamovanjem zgodovinskih dogodkov — to lahko store uradni predstavniki družbe, ustvarjalci in drugi.

V praksi se je pokazalo, da je mogoče to izvesti na dva načina.

Prvič, z manifestacijami uradnih državnih in družbenih institucij, ki vsebujejo:

— slovesnosti (akademije, priložnostni govori in uvodni referati, obujanje spominov na minule dogodke);

— publikacije o temah, ki jih razpišejo državni in družbeni subjekti, priložnostni spomeniki materialne kulture, občasno izdajanje nekaterih predmetov (kovanci, značke, fotografije, redka in modna oblačila);

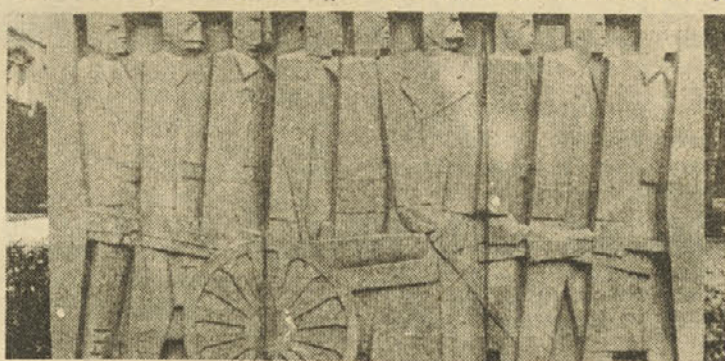
— obiske določenih krajev, polaganje vencev, cvetja in različne manifestacije (govori, prireditve, proslave in podobno);

— pohode po zgodovinskih poteh itd.

Drugi način prenašanja tradicij naj poteka v vsakdanjem življenju: spoštovanje vrednot, ki so bistvo najpomembnejših človeških in narodnih tradicij, njihovih zgodovinskih bitk in pomembnih preobratov, zmag in svetlih trenutkov, zgodovinskih likov in nosilcev teh procesov in dogodkov. Tak način gojenja revolucionarnih tradicij je raznovrstnejši po obliki in bogatejši po vsebini. Globlje prodira v življenjski smisel vseh ljudi in rodov, zapušča močnejše in trajnejše sledi v srcih in duhovnem

doživljanju, ustvarja različne duhovne in materialne dobrine v konkretni predmetni obliki, bolj vsestransko dopolnjuje kulturno zakladnico družbe ter njenih narodov in narodnosti itd. Vendar pa lahko vsebuje tudi negativne značilnosti.

V socialistični samoupravni družbi, kakršna je naša, je vsak enostranski način gojenja in nadaljnega razvijanja revolucionarnih tradicij nesprejemljiv. Če bi uporabljali samo prvi način, bi lahko zašli v odvečno formaliziranje, s tem pa v nekoliko sterilizirano vključevanje vrednot zgodovinske in kulturne dediščine revolucije v življenjske to-

Spomeniki nas opozarjajo na trajne vrednote naše revolucije (Foto: A. Papotnik)

Preskus želja in hotenj

Prvo leto poletne šole slovenskega jezika v Kranju

Slovenski izseljenci, njihove organizacije in društva, pa tudi zamejci so si že dalj časa želeli, da bi organizirali stalne oblike učenja in izpopolnjevanja slovenskega jezika v matični domovini. K tem željam in potrebam je treba dodati še ugotovitev, da veliko naših delavcev, poslenih na tujem, v tujejezičnem okolju izgublja stik s slovenskim jezikom, vendar pa bi z organiziranim učenjem v domovini lahko zavirali ta proces. Slovenščina pa se želijo naučiti tudi nekateri posamezniki, ki jih na Slovenijo ne vežejo domovinske vezi, želijo pa spoznati njen jezik, zgodovino, družbeno ureditev in kulturo.

Zaradi vsega tega se je že januarja 1981 na pobudo Republiške konference SZDL Slovenije in njeni komisiji za manjšinska izseljenska vprašanja pri RK SZDL Slovenije zbrala delovna skupina, ki so jo sestavljali: predstavniki Izobraževalne skupnosti Slovenije, Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo, veze kulturnih organizacij Slovenije, Filozofske fakultete, Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani, komisije za izseljenstvo in manjšinska vprašanja pri RK SZDL Slovenije in Slovenščinske izseljenske matice.

Razprava o željah, pobudah in gotovitvah je izoblikovala stališča:

— da je treba razmisliti o organizaciji šole za izseljenske otroke in njihove potomce, za domače in zamejce. Šola naj bi bila internatske narave, morala bi obsežati poleg jezikovne in ožjem pomenu besede še druge dejavnosti;

— Zavod SRS za šolstvo naj poskuša pridobiti ustrezno sred-

njo šolo, ki bi prevzela organizacijo poletne šole;

— poletno šolo naj financira Izobraževalna skupnost Slovenije.

Sredi leta 1981 je omenjena delovna skupina že lahko sprejela nekatere sklepe, ki so praktično pomenili ustanovitev poletne šole slovenskega jezika v Kranju. Navedimo le nekatere:

— dane so vse družbene in tudi gnotne možnosti za ustanovitev in začetek priprav za poletno šolo slovenskega jezika;

— poletne šole slovenskega jezika bo organizirala in izvedla Gimnazija Kranj, udeleženci šole pa bodo stanovali in imeli vso oskrbo v domu učencev Iva Lole Ribarja v Kranju;

— ustanovljena je bila delovna skupina za pripravo programa poletne šole;

— po predvidenem programu je treba napraviti predračun poletne šole, ki naj bi bila prvič organizirana poleti leta 1982.

Organizacija dela delovne skupine za program poletne šole in pripravo predračuna poletne šole sta prevzela Gimnazija Kranj in njen ravnatelj.

Letošnji program poletne šole slovenskega jezika v Kranju je trajal 26 dni. V njem je bilo predvidenih 80 ur pouka slovenskega jezika, deseturni tečaj folklorne, tri dvodnevne ekskurzije, pet poldnevni ekskurzije, srečanje z mladino, obisk prireditve Ljubljanskega festivala, večer s pesnikom Tonetom Pavčkom, predavanje in ogled Kranja, predstavitev značilnosti Jugoslavije, pogovor o naši družbeni ureditvi, vprašanje mladih in še nekatera aktualna vprašanja.

Gotovo je bil poudarek šole na pouku slovenskega jezika. Program pouka so pripravili prof.

Ljubica Crnivec, prof. Ivo Zrimšek in prof. Tone Pretnar. Kakovostno pripravljeni program pouka slovenskega jezika, ki naj bi temeljil na nekaterih učbenikih za tiste, ki niso Slovenci, je izhajal iz načela, da je program lahko le okviren in da ga bo treba operacionalizirati — neposredno ob samem delu, ko bodo imeli lektorji udeležence pred seboj in bodo poznali tudi njihovo poprejšnje znanje slovenskega jezika, njihove sposobnosti in to, kaj jih zanima.

Štiri lektorice slovenskega jezika Filozofske fakultete Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani — Dragica Bešlin, Metka Čuk, Rosna Čop in Andreja Duhovalnik — so kaj kmalu ugotovile, da je izpeljava programa celotne šole slovenskega jezika dokaj zahtevna naloga, tako po obsegu kot po vsebini. Program jezikovne šole je temeljil na nekaterih učbenikih, za katere se je izkazalo, da jih je v Sloveniji in tudi iz Zagreba mo-

goče dobiti le nekaj primerkov. Pouk so poskušale prirediti po nekaterih drugih učbenikih, pa tudi teh ni bilo mogoče dobiti dovolj. Ob vsem tem se je pokazalo, da smo v Sloveniji za takšno obliko šole zelo slabo oskrbljeni in da bo treba v prihodnje tudi takim vprašanjem nameniti potrebno pozornost. Kljub navedenim težavam z učbeniki, ki se jim je pridružil še preostali del zelo natrpanega programa, pa so lektorice dosegle izredno veliko in to so poudarjali tudi udeleženci sami.

Glede na organizacijo dela v šoli je bila skupina udeležencev poletne šole zelo raznotera, tako po znanju slovenskega jezika kot po svojih interesih in poprejšnji strokovni izobrazbi. Med udeleženci so bili takšni, ki niso znali nič slovensčine, do takšnih, ki so jo lepo govorili. Po strokovni izobrazbi so bili to učenci prvih letnikov srednjih šol do študentov podiplomskega študija. Takim razmeram so morale lektorice prilagoditi pouk in sicer tako, da so razdelile udeležence v štiri skupine. V njih so začetniki dobivali najosnovnejše znanje o našem jeziku, tisti z največjim poprejšnjim znanjem pa so že

spoznavali jezikovne posebnosti in osnove slovenske književnosti.

Pouk v prvem letu poletne šole slovenskega jezika je že nakazal nekatere ugotovitve, ki jih bomo v prihodnjih letih morali upoštevati: zagotoviti bo treba primerne didaktične pripomočke, ki bodo ustrezali posameznim stopnjam poprejšnjega slovenskega jezika; oblikovati bo treba starostno bolj homogene skupine, ker so se letošnje prevelike starostne razlike pokazale kot ovira pri delu; v celotnem programu bo verjetno moral dobiti pouk slovenskega jezika večji delež kot letos.

Razpis za poletno šolo je objavila Slovenska izseljenska matica v Rodni grudi, obvestila pa je tudi večja slovenska izseljenska društva. Odziv na razpis je bil izreden, saj se je v rednem roku prijavilo več kot 50 kandidatov, od katerih jih je bilo izbranih 35. V razpisu smo objavili, da je šola namenjena predvsem mladini, ki je po starosti na ravni naše srednje šole in prvih let visokošolskega študija. To usmeritev je pozneje upoštevala pri izbiri udeležencev tudi delovna skupina za pripravo poletne šole. Drugo merilo pri izbiri kandidatov pa je bilo to, da so imeli nekaj prednosti udeleženci iz čezmorskih in tistih evropskih držav, ki imajo manj možnosti za učenje slovenskega jezika, so pa zelo narodno zavedni. V poletni šoli je bilo devet udeležencev iz Združenih držav Amerike, dva iz Avstralije, po eden iz Argentine in Kanade, pet iz Nizozemskega, trije iz Belgije, pet iz Francije, trije iz Zvezne republike Nemčije in eden s Švedske.

Poletna šola slovenskega jezika v Kranju je bila vsekakor novost, zato je delovna skupina za pripravo te šole obvestila o svojem delu in pripravi šole vse družbene in politične dejavnike v SR Sloveniji, še posebno pa so bili na šolo opozorjeni dejavniki

v Kranju, kjer ima šola svoj sedež. Brez pretiravanja lahko povemo, da so vsi ti zelo dobro sprejeli šolo, njene udeležence in organizatorje. Vsi, s katerimi smo iskali stik, da bi jih vključili v program šole, so nam bili naklonjeni in pripravljeni, ugoditi našim željam. Zbralo se je precej sodelavcev, še posebno na kranjski gimnaziji in v domu učencev, pa tudi zunaj teh ustanov. Vsi ti ljudje so bili pripravljeni narediti vse, da bi šola kar najbolj uspela.

Šola je po programu in na podlagi tega izdelanega predračuna financirala Izobraževalna skupnost Slovenije. Ob smotni organizaciji pri izvajanju programa je denar zadoščal za ves program, ki smo ga pripravili za šolo.

Letošnja poletna šola slovenskega jezika v Kranju, namenjena predvsem potomcem naših izseljencev, je bila vsekakor preskus želja in hotenj, ki so se oblikovale več let. Lahko rečemo, da je šola uspela. To so potrdili udeleženci ob koncu šole in to dokazujejo v domačem okolju še zdaj.

Ko ugotavljamo, da je bilo prvo leto te šole uspešno, gotovo lahko pritrdimo, da je bilo tako prav zato, ker so vsi, ki so sodelovali, našli skupno hotenje.

Taka šola pa ima za Slovence, slovenski jezik in tudi za našo republiko dolgoročni pomen, kajti čim več ljudi bo poznalo Slovenijo, njen jezik in kulturo, temveč jih bo pripravljenih z njo tudi sodelovati. To sodelovanje pa gotovo ni več samo občudovanje naše folklorne in kupovanje spominkov, temveč mora preiti v gospodarsko, znanstveno in kulturno sodelovanje raznih vrst in oblik. Prepričan sem, da bodo to pospeševali prav taki in njim podobni ljudje, ki bodo po opisni poti spoznavali naš jezik, zgozovino in kulturo, zato nam vlaganje v taka srečanja lahko samo obrestuje.

VALENTIN PIVK

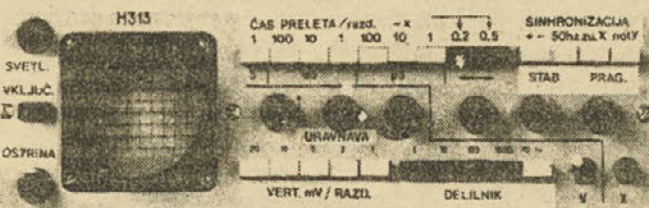
Udeleženci poletne šole slovenskega jezika v Kranju s svojimi lektorici (Foto: Kosi)

STALNA RAZSTAVA IN PRODAJA UČIL, UČNIH PRIPOMOČKOV IN DIDAKTIČNIH SREDSTEV

NOVO PRI SLOVENIJALE INŽENIRING

LJUBLJANA, TITOVA 52
telefon: (061) 317-744, 326-961

OBIŠČITE NAS V NOVO POSLOVNEM CENTRU IN ZAHTEVAJTE INŽENIRING PONUDBE

ZA OSNOVNE ŠOLE

UČILNICA ZA FIZIKO, KEMIJO IN BIOLOGIJO:
— oprema
— učila
— AV sredstva
— sistem instalacij

MATIČNA UČILNICA:
— oprema
— učila
— AV sredstva

UČILNICA ZA TEHNIČNI POUK:
— oprema
— orodje
— stroji

ZA SREDNJE ŠOLE

UČILNICA ZA KEMIJO:
— oprema
— učila
— AV sredstva
— sistem instalacij

UČILNICA ZA FIZIKO IN BIOLOGIJO:
— oprema
— učila
— AV sredstva
— sistem instalacij
— vivarijstva

ZA VZGOJNO-VARSTVENE ORGANIZACIJE:
— oprema za igralnice
— oprema za jasli
— oprema igralnih kotičkov
— didaktična sredstva
— AV sredstva
— tekstilni izdelki za VVO

PREJELI SMO

Vsem ni mogoče ustreči

Odgovor na članek Za veliko denarja malo dobrega

V članku tovarišice Marice Nakrst »Za veliko denarja malo dobrega«, objavljenem v 13. številki Prosvetnega delavca, je žal, precej neresen, polresen, nepojmljivega sklepanja in predvidevanja in le malo resničnega, kritičnega in dobronamernega.

Na šestih seminarjih, ki jih je avtorica članka izbrala za »oceneno«, je sodelovalo 18 naših učiteljev, seminarji so trajali od 4 do 16 ur, udeležilo pa se jih je okrog 200 učiteljev osnovnih šol. Udeleženci so prejeli 115 strani za seminarje pripravljenih besedil, naši učitelji pa so uporabljali razna avdiovizualna sredstva, šodobno literaturo, številna ponazorila itd. Seminarska metoda so bila uvodna predavanja, analize in razprave v majhnih skupinah, plenarne diskusije, testi za samopreverjanje znanj, stališč, ekskurzije, obiski strokovnih ustanov itd. Kaj je v tem zastarelega?

Seminarske skupine so bile povečini majhne, le tista s temo »Nadpovprečni, zelo bistri učenci na razredni stopnji« je bila velika, kjer — po naši krivdi — udeležencev nismo delili v manjše skupine. Prijave so prihajale tudi po roku, nekaj udeležencev je prišlo na seminar celo brez vnaprejšnje prijave itd. Za to se opravičujemo, vendar, kot vidite, bi se dalo krivdo deliti...

»Brezplačni« seminarji Zavoda SRS za šolstvo in Zveze kulturnih organizacij Slovenije in dobičkarstvo Pedagoške akademije v Ljubljani — kot pravi avtorica članka neplačevanje oziroma plačevanje kotizacije — imajo tudi drugo stran. Zavod SRS za šolstvo in Zveza kulturnih organizacij Slovenije dobiva za organizacijo in izvedbo seminarjev namenska sredstva in drugih virov, mi pa ne. Zato je razumljivo, da moramo stroške seminarjev kriti s kotizacijo. Tako smo za teh šest seminarjev dobili 11 starih milijonov kotizacije, od tega bo šlo za stroške okrog 9 in pol, »dobička« bo za približno 1 star milijon in pol, ki ga bomo porabili za »razširjeno reprodukcijo«, da bi bili naslednji seminarji boljši od dosedanjih itd. Torej silno dobičkarstvo!

Tudi mi smo predlagali, da bi naši učitelji prihajali na osnovne šole, da bi tako pocenili stroške seminarjev. Pa se je na vso srečo

odzvala le ena ljubljanska osnovna šola. Ta oblika je namreč le navidezno cenejša. Zamislite si, koliko časa in koliko učiteljev bi bilo potrebnih za izvedbo seminarjev na okrog 420 centralnih oziroma samostojnih osnovnih šol? Ta oblika pride v upoštevanje le izjemoma, za posebne, posamezne šole prilagojene teme, tudi za aktivne, kar pa počnemo že leta in leta.

Na koncu še nekaj mnenj naših učiteljev, ki so sodelovali na seminarjih:

»Avtorica članka se ni udeležila nobenega seminarja, kritizira kar tako, v naprej...«

»Veseli moramo biti vsakega odziva iz prakse, vsakega dobronamernega in konstruktivnega predloga, zavračamo pa vnaprejšnjo kritiko, ki brez argumentov očita vsem učiteljem pedagoške akademije togo podajanje, zastarele oblike dela, akademiji — ustanovi pa dobičkarstvo!«

»Po odzivih in sodelovanju udeležencev letošnjih seminarjev menim, da smo večini ustregli, vsem pa ni mogoče ustreči...«

»Pisanje tovarišice Nakrstove ni dobronamerno, že iz naslova štrli obrekljivost...«

IVAN ŠKOFLEK,
Pedagoška akademija v Ljubljani

Opomba uredništva:

Naslov, iz katerega »štrli obrekljivost«, smo napisali v uredništvu, povzema pa, seveda, vsebino članka.

Popravek

V zadnji številki Prosvetnega delavca, v članku Do kod smemo varčevati?, je v predzadnjem odstavku napaka. Besedilo se glasi pravilno takole: »V študentskih domovih primanjkuje tehnične osebja zaradi nizkih osebnih dohodkov in pomanjkanja stanovanj, v srednješolskih domovih pa je 6 vzgojiteljev preveč, primanjkuje pa delavcev v kuhinjah in čistilk.« Za napako se opravičujemo!

PRED IZIDOM

Bibliografija Popotnik — Sodobna pedagogika

Državna založba Slovenije bo predvidoma oktobra 1982 izdala Bibliografijo Popotnik — Sodobna pedagogika ob 100-letnici izhajanja. Delo so napisali: mag. zgodovine Andrej Vovko: Oris razvoja pedagoške strokovne revije, višja bibliotekarka specialistka Tatjana Hojan: Bibliografsko kazalo Popotnika 1880—1950 in dokumentalistka Albina Perkič: Bibliografsko kazalo Sodobne pedagogike 1950—1980.

Oris razvoja pedagoške revije je hkrati zgodovinski prikaz smeri in silnic, ki so vplivale na njeno vsebinsko sestavo, saj se je Popotnik in kasneje Sodobna pedagogika sto let ohranila kot naša edina napredna pedagoška revija. V Bibliografskem kazalu je opisanih pri Popotniku 9733 enot in pri Sodobni pedagogiki 1815 enot.

Ker bo naklada omejena, prosimo pedagoška društva in prosvetne delavce v vzgojno-izobraževalnih organizacijah, da zberejo naročila, ker bomo število naročnikov poslali DZS.

Naročila pošljite na naslov: Slovenski šolski muzej, Ljubljana, Poljanska cesta 28, do 15. novembra 1982.

Pomembni kulturni dogodek v Beneški Sloveniji

Študijski center Nediža slavi 10. obletnico delovanja

V Čedadu so 19. septembra proslavljali 10. obletnico delovanja študijskega centra Nediža, ki je bil ustanovljen 19. septembra 1972.

Glavna pobudnika za ustanovitev tega središča sta bila dr. Karel Šiško in duhovnik Rino Marchig.

Študijski krožek deluje na območju Špeter Slovenov in bližnje okolice, toda združuje in jezikovno in kulturno prebujajo vse beneške Slovence. Društvo izdaja revijo La Slavia italiana, prireja kulturna srečanja pod naslovom Benečanski kulturni dnevi zato, da bi lahko kar najbolj verodostojno predstavilo javnosti, kako živi slovenska narodnostna skupnost v Videmski pokrajini. Pomembna dejavnost krožka je jezikovna vzgoja otrok in mladine; ponovno odkrivanje narečja, raziskovanje okolja, učenje slovenskega jezika in druge dejavnosti.

Z zadovoljstvom ugotavljamo, da starši v Benečiji doma spet govorijo v slovenskem narečju in ne več v italijanski. V sklopu študijskega centra Nediža delujejo razne kulturne skupine, npr. mladinski zbor Pod Lipo, Glas-

bena šola v Petjagu, Združenje beneških umetnikov in Inštitut za slovensko izobraževanje. Med centrom in številnimi občinskimi upravami Benečije so zelo dobri in tesni stiki. Najzahtevnejša in najpomembnejša dejavnost krožka pa je organizacija kulturnih in rekreativnih kolonij za mladino, ki pod naslovom Mlada brieza potekajo v beneških vaseh in v Istri že od leta 1970 (v glavnem letne kolonije ob morju).

Študijski center Nediža ima zelo pomembno nalogo: pospešuje kulturno in narodnostno rast beneških Slovencev, saj nam domača šola, ki je v Benečiji v materinem jeziku ni. To je nedvomno velika pomanjkljivost, zanj pa je kriva italijanska država. Zato so študijski center Nediža, kulturno društvo Ivan Trnko v Čedadu in kulturno društvo Rečan iz Ljes prava žarišča slovenskega jezika in kulture v Benečiji. Upamo, da bo takih kulturnih slovenskih društev v Videmski pokrajini vse več, da bodo beneški Slovenci spet kulturno in jezikovno oživel na vsem ozemlju, kjer živijo in delajo.

MARKO PAULIN

ŠOLSKI CENTER

TOZD SREDNJA TEKSTILNA ŠOLA SEVNICA

razpisuje prosta dela in naloge

— vzgojitelja v domu, za določen čas (od 1. 11. 1982 do 30. 4. 1983).

pogoj: višja izobrazba domače smeri ali PRU

— učitelja matematike in fizike, za nedoločen čas,

pogoj: visoka izobrazba pedagoške smeri matematike s fiziko ali visoka izobrazba iz katere koli smeri fizike, kemije, računalništva, informatike, elektronike

in objavlja dela in naloge

— nočnega čuvaja, za določen čas (od 1. 11. 1982 do 31. 3. 1983).

pogoj: končana osnovna šola

Rok prijave je 8 dni po objavi razpisa.

Kandidati bodo obveščeni o izidu razpisa v 8 dneh po izbiri.

Televizija v šoli

Urniki oddajanja šolske televizije od 26. 10. do 18. 11. 1982

Premiera	Ponovitev	Ciklus	Oddaja	Trajanje
26. 10.	28. 10.	Telesna vzgoja	Plavanje II.	25 min. 20 sek.
		Računalništvo	Stroji, ki vodijo tovarne	30 min. 10 sek.
		SND	Od setve do mlaičve	14 min.
2. 11.	4. 11.	Telesna vzgoja	Kondicijska vadba	27 min. 25 sek.
		Zemljepis	Življenje na skalni obali	29 min. 30 sek.
		SND	V mlinu	14 min.
9. 11.	11. 11.	Telesna vzgoja	Športna gimnastika I.	23 min. 10 sek.
		Računalništvo	Brez računalnika ne gre	29 min. 15 sek.
		Fizika	Valovanje in energija	11 min.
		SND	Vinogradniki	11 min.

Obvestilo

Rdeči križ Slovenije vabi vse občane in delovne ljudi, da se v čim večjem številu udeležijo krvodajalske akcije. Prijave sprejema občinski odbor Rdečega križa, v delovnih organizacijah pa aktivisti, RK odgovoren za krvodajalstvo.

Dajanje krvi je izraz humanosti in solidarnosti, zato pričakujemo na krvodajalski akciji vse zdrave občane in delovne ljudi.

OKTOBER 1982

NOVA GORICA 25., 26., 27., 28.
ŠEMPETER PRI GORICI 29.
RUŠE 28.

RDEČI KRIŽ SLOVENIJE

SEMINAR NA TRŽAŠKEM

Za rast slovenske šole

Tako kot vsako leto je bil tudi letos seminar za pedagoške delavce, ki poučujejo na slovenskih šolah na Tržaškem. Letošnji seminar je potekal v Kulturnem domu v Trstu. Šolniki so bili razdeljeni v tri skupine — vzgojiteljice, učitelji in profesorje, ki so imele predavanja ločeno.

Vzgojiteljice so poslušale predavanja na temo: Načrtovanje vzgojnega dela v vrtcih. Predavali sta prof. Vojka Štular, ravnateljica otroškega vrtca v Luciji in prof. Milena Butja. Predavanje je bilo zelo zanimivo, saj so vzgojiteljice zvedele marsikaj, kar bodo lahko uporabile za uspešno delo v vrtcih. Zelo koristna je bila hospitacija vzgojiteljic v otroškem vrtcu v Semedeli pri Kopru.

Učiteljem so predavale: prof. Slavica Pogačnik o temi Komunikacija med otroki in odraslimi v današnjem času, Edita Franceškin in Metka Morovič pa o pouku sporočanja, spisu in ocenjevanju spisa.

Kot prvič je bila letos vključena v program seminarja tudi gledališka vzgoja v osnovni šoli. Predavali so režiser Marjan Belina iz Ljubljane in tržaška gledališka igralka Mira Sardoc in Sergij Verč.

Profesorji slavisti in profesorji tujih jezikov so sledili predavanjem na temo Dosežki sodobnega slovenskega jezikoslovja in pravopisna problematika. Predavali je dr. Janez Dular s Filozofske fakultete v Ljubljani. Načrtne šolske interpretacije leposlovnega besedila so obdelali prof. Jasna Čebren, Vida Medved in Vera Gregorič z Zavoda SRS za šolstvo.

Profesorji naravoslovne tehnene skupine in matematike so sledili zelo zanimivemu predavanju o informatiki in računalništvu v srednji šoli, ki je bilo prvič vključeno v program seminarja. Predavala sta mag. Vladislav Rajkovič z inštituta »Jožef Stefan« v Ljubljani in prof. Aleksander Cokan, pedagoški svetovalec Zavoda SRS za šol-

stvo. O energiji je predavala Janez Strnad z ljubljanske fakultete za naravoslovje in tehnologijo.

Dve predavanji sta bili namenjeni vsem prosvetnim delavcem, ker sta bili temi vsesplošne kulture: 10. septembra je častni gost seminarja predavala Tone Pavček, pesnik, urednik predsednik Društva slovenskih pisateljev, 11. septembra pa Rudi Lešnik z mariborske univerze o temi: Prosti čas kot pedagoški problem.

Po predavanju pesnika Tone Pavčka se je slovesno začel seminar. Šolske in politične delavce obeh strani meje in številne druge goste iz dežele Furlanije Juljske krajine in iz Slovenije pozdravila prof. Luigi De Rame, namestnik tržaškega šolskega skrbnika in predsednica Rdečega komiteja za vzgojo, izobraževanje ter telesno kulturo SRS Majda Poljanšek.

Profesor Dr. De Rosa je v svojem pozdravu poudaril pomen seminarjev, na katerih prosvetni delavci spoznavajo nove vzgojne prijeme, utrjujejo pa tudi medsebojne odnose v kulturnem šolstvu med sosednjimi državami.

V svojem pozdravnem govoru je predsednica republiškega komiteja Majda Poljanšek poudarila pomen in vlogo učitelja vzgojo mladega človeka in njegovo enakopravno vključitev v gospodarsko, kulturno in politično življenje okolja, v kateri živi. Hkrati mora učitelj ohranjati, graditi in gojiti vse tisto, kar je potrebno za rast in napredek rodne zavesti vsakega posameznika.

Oba pozdravna govora nam vrnosta ob začetku seminarja znova dokazala, da so taki seminarji za šolnike v zamejstvu zelo koristni. Slovenska šola v tujini se bo širila in rasla le, če bodo šolniki dajali mladini čim več, zato so taki seminarji in njihovi dobri izpolnjenosti tečajev v tujini vsi nujno potrebni.

MARKO PAULIN

Velik narodni praznik v Gorici

Osnovna šola na Livadi poimenovana po Otonu Župančiču

Deseti oktober je bil za vse, ki so se udeležili proslave na Livadi, enkratno doživetje. Ta dan so namreč poimenovali šolo v ulici del Brolo v Gorici po pesniku Otonu Župančiču. Ob tej priložnosti se je zbrala velika množica ljudi iz Gorice, njene bližnje in daljne okolice pa tudi iz Slovenije. Proslave so se udeležili tudi predsednik pokrajinske uprave prof. S. Cumpeta, gorški župan dr. A. Scarnano, jugoslovanski generalni konzul v Trstu Drago Mirošič, konzul Alenka Kovačič, zastopniki okoliških občin, didaktični ravnatelj, profesorji in učitelji, starši otrok in še veliko drugih, ki jim je pri srcu napredek slovenske šole.

Goste in učence je pozdravil didaktični ravnatelj dr. Milan Brešan, nato pa so odkrili kip Otona Župančiča, ki ga je izdelal kipar Oskar Kogoj iz Mirne. V imenu staršev in odbora za poimenovanje šole je spregovoril v slovensčini in italijanski adv. dr. Karel Primožič. Prof. Lojzka Bratuževa je govorila o povezanosti Otona Župančiča, s Primorci, o pomenu teh vezi in spo-

tovanju materinščine. Za bil in pester kulturni spored so skrbeli šolarji in učitelji. Načili so z recitalom Župančičevih pesmi. Otroški zbor je zapel Župančičevih pesmi o cicibih pripravili pa so tudi tri oddelke razstave: razstavo otroških razstav del Otona Župančiča, kronološki pregled razvoja venske šole v Gorici. Izdala bogato brošuro, v kateri so sani Župančičevi stiki z Gorico objavljena so njegova dela v italijanski, zgodovinski pregled razvoja slovenskega šolstva v Gorici. Denar za proso prispevali tudi krajan. Gorški župan dr. Scarnano je spregovoril o Župančiču kot zgledu evropske, kulturno razgledanega veka in poudaril pomen podelitve in spoznavanja narodov. Vse točke sporeda so vezovali šolarji. Ob koncu vejmo se to, da je bil postopek poimenovanja šole prav kratki, saj so samo za poimenovanje šole potrebovali v Gorici manj kot tri leta.

ERNEST ŠVARA

prosvetni
delavec

Ustanovitelj: Republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje, izobraževanja in znanosti ter izobraževalna skupnost Slovenije — Izhaja štirinajstdnevno med šolskim letom.

Izdajateljski svet ČZP Prosvetni delavec: Metka Rečnik, pred-

sednica, Tea Dominko, Milanka Dragar, Tone Ferenc, Leopold Kežar, Marijana Kunej, Vida Nered, Marija Skalar, Janez Sušnik, Zdravko Terpin, Jože Valentinčič, Boštjan Zgonc.

Uredniški odbor: Geza Čahuk, Tea Dominko, Jure Gartner, Marijana Kunej, Rudi Lešnik, Barica Marentič-Požarnik, Veljko

Troha, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Majda Vujović. Uredništvo: Jože Valentinčič, glavni urednik, Marijana Kunej, odgovorna urednica, Tea Dominko, tehnična urednica. Naslov uredništva in uprave: Poljanski nasip 28, tel.: 315-585, poštni predal 21, Ljubljana 61104

Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina znaša 250 din za posameznika, 450 din pa za organizacije združenega dela in delovne skupnosti. Cena izvoda 15 din, pri povečanem obsegu pa 20 din. Studentje imajo pri skupinskih naročilih poseben popust. Številka tekočega računa: 50101-603-46509.

Tiska ČZP Ljudska pravica. ISSN 0033-1643. Po mnenju Republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je »Prosvetni delavec« prost temeljnega davka od prodaje proizvodov (glej 7. točko odstavka 36. člena zakona o davčenju proizvodov in storitev prometu).